

98549

Archaeopteryx

Köteles példány
МОСКВИНЪ ТАБЕЛЛА

MOLNÁR FERENCZ

KIS HÁRMASKÖNYV

ELBESZÉLÉSEK

*

F

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

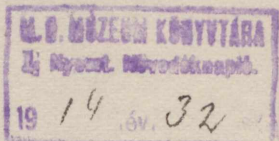
MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1914

~~P. o. ny.~~
1142

98549

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

ÖLVEDI A BORBÉLYNÁL

I.

ÖLVEDI csapott életű ember volt, s e napon délután ötkor kelt fel. A buszó nap rásütött Ölvedi megsárgult párnájára és az ősz szálakra, a melyek keserű arczába lógtak. Fölkelt, az ágy szélére ült és elhatározta, hogy ma embert csinál magából. Ezt értsd úgy, hogy néha az embernek sikerül külsőleg úgy maszkirozni magát, hogy mindenki azt hiszi róla, élő ember. Egy jó angol ruha frissen vasalva, gyüretlen czipő, valami nagyon kevés otolon-szag, friss borotválkozás, friss, hideg fehérnemű — és a legmegszüntebb hullá is néhány órára az ember benyomását teszi, még önmaga előtt is.

Ölvedi tehát friss és hűvös fehérneműekbe bujt, a mosdóvizébe kölni vizet kevert, fölvette a legjobb ruháját és elment a kávéházba esti világításnál reggelizni. Mikor ez megtörtént, cigarettára gyújtott és félig csukott szemmel betámolygott a borbélyhoz.

II.

A borbélynak legfőbb baja, hogy az embert tükör elé ülteti. Ezért Ölvedi fanyar grimaszszal büntette a borbélyt. A tükörből feléje nézett elrontott élete és ama sok keserűség, a mi a szájaszélét most már állandóan lefelé húzta. Foglalkozástalan, kóbor úrikutya volt ez az Ölvedi, a ki éppen azért szeretett mindenkit, mert őt már senki nem szerette. A ki szerette, az mind a föld alatt feküdt vagy éjjeli kocsis volt.

De most borotválkozni kezdett a fiú és ettől sokat várt. Valami frissesség száll az elmére borotválkozás után. Nincsen az a végleg elfáradt energia, a mely egy kis lángocskát ne vetne, mikor az ember sima arcczal, enyhén megpuderezve kimegy a borbélytól a tavaszba.

Így volt, hogy ez a most fölkelte fiú valami életfélét érzett, mikor a borbély beszappanozta az arcát. Rátette a fejét a szék támasztójára, lehunyta a szemét és várta azt a kis pillanatot, a mikor majd kilép az ajtón a tavaszba.

III.

Most nem gondolt semmit, csak a szapantengerben csuszkáló ujjakat érezte. A kik szerették, — mondám — azok már a földben feküdtek, most hat óra volt és az éjjeli kocsisok csak nyolczkor ülnek a bakra. Senki nem volt körülötte. Senki sehol nem várta. Sehol senki nem gondolt arra, hogy ő most mit csinál. Csak ember lehet olyan egyedül, a milyen egyedül most Ölvedi volt. «Az élet egy nagy álmoság» — gondolta aztán. — «Az öregkor az este, a férfikor már alkonyat; és a fiatalság a reggel, a reggel, a mit én átaludtam.»

Sóhajtani nem mert a fiú, mert félt, hogy a borbély megvágja. A borotválás még nem rendezkedett be szenvedő szőrösökre. Az átlag-szőröseket a tükör elé ülnek és úgy tetszenek maguknak, hogy megmerevedik az arcuk.

A borbély megborotválta az arcza jobb felét. Most a balfelére került a sor. Ekkor a borbély, a ki jobbról állt, a bal kezével

szeliden megfogta Ölvedi fejét és maga felé húzta, úgy hogy Ölvedi feje a borbély szívetáján a borbély melléhez simult. A borbély egy kicsit föléje hajolt és borotvált. De Ölvedi lecsukta a szemét, engedett a mozdulatnak, s a hogy az ember melléhez ért, a jobbfülével pontosan hallotta, hogy a borbély szive dobog. Évek óta nem hallott szívet dobogni Ölvedi. És most hallotta, hallgatta, hogy dobog egy szív. «Egy szív» — gondolta magában — és eszébe jutottak a szép és sokat használt szavak: anyaszív, apaszív, gyermekszív, asszonyszív, leányszív, jó szív, mindenféle szív. «Borbélyszív» — gondolta magában. De nem lehetett elvicczelni a dolgot: a borbély szive szép csöndesen, szorgalmasan dobogott és Ölvedit e pillanatban valaki mégis a szívéhez szorította. «Mindegy — mondta magában — hús-krajczárért szorít, technikából szorít, szőrvakarás miatt szorít, de magához, a szívéhez szorít egy élő ember, engem, dr. Ölvedi Kutyát.» És erre a gondolatra a keze reszketni kezdett és ettől megijedt. «Istenem, — gondolta —

most reszket a kezem és most mindjárt reszketni fognak a beleim, és ez nálam a sirás jele. Hamar valami vidámra kell gondolnom.» — És erőltette magát: «Most gondolok Seffer Jenőre, a kinek, mikor a négyest rendezte Hidegkuton, lecsúszott a nadrágja.» Várta, hogy ne reszkessen. «Istenem, — jött visszatarthatatlanul a másik gondolat, — hiszen az alapjában véve nagyon szomorú volt, hogy Seffer Jenőnek épp akkor kezdett lefelé csúszni a nadrágja, mikor szegény a négyest rendezte.»

És Ölvedi amúgy száraz szemmel, csak torokkal, tüdővel, reszkető belekkel, némán szoruló ajkakkal kisírta magát a [borbély mellén.

IV.

Aztán, hogy minden megvolt, fizetett. Fölvette a felöltőjét és rászólt a borbélyra:

— Maga nem tud másképp borotválni, mint csak úgy, hogy rámászik az emberre? Mi?

A borbély fáradtarczú, fásult ember volt.

— Bocsánatot kérek, — mondta nagyon alázatos mosolylyal és a főnökére nézett, hogy az haragszik-e.

— Itt egy hatos, — mondta neki Ölvedi és egy koronát nyomott a markába. A borbély megköszönte, érezte a tapintáson, hogy korona, de hamar zsebretette.

Ölvedi ezért a kis csalásért sajnálta a borbélyt, és kiment a tavaszba, s épp mert ez történt, nem érezte még azt az egy percnyi életfrisseséget sem, a mihez joga lett volna.

— Ezt is elrontottam, — mondta, miközben ment. — Ide se jövök többé. Nem jövök ide többé. Pedig... jó szive volt, szép szive volt, nagyon szorgalmas, jó, szép, igazi szive volt. A Stefenszhez fogok járni a Gyár-utczába. Csakis oda.

Ekkor egy nagy, üveges kávéház behúzza magába és ő ott benn megállt, szétnézett, pedig senkit se keresett, egyideig még látható volt a feje a sok ember közt, aztán eimerült az estilapok fehér hullámai közt.

HÁROM KIS NOVELLA

I.

Városunk legszebb asszonya.

EGY NAGYON kis városba, egy egészen kis városba ellátogatott egyszer egy huszárfőhadnagy, a ki arról volt nevezetes, hogy nem szokott a nőknek kegyelmet adni. Arról, hogy a nő kegyelmet ne kérjen tőle, nála szó sem lehetett, hiszen azért volt ő huszárfőhadnagy, hiszen azért izzadtak ki elbeszéléseket évtizedeken át a magyar írók huszárokról, hogy végre is elhigyjék a huszárság fölényét a szerelemben a nők és a huszárok.

— Most pedig, — mondta a helyi szerkesztő a huszárfőhadnagynak szerdán délután a cukrászda előtt, — most pedig befoglak mutatni városunk legszebb asszonyának.

— Haha! — szólt kaczerán a huszár és bajszát pödörte, gallérját igazgatta, kardját csörtette, mint az operett-primadonna, mikor huszárnak öltözik.

— Jegeskávét habbal, bubozva, — mondá a szerkesztő a czukrászkisasszonynak.

— Nekem is, — szólt a főhadnagy.

A legszebb asszony még nem volt ott, de a város előkelőségei már ott voltak. Négy-öt úr és négy-öt asszony üldögélt a czukrászdában.

— Mindjárt itt lesz városunk legszebb asszonya, — mondták mind a főhadnagynak, a ki harczzakészen ült helyén. Iszonyú harczzakész volt. Pödört és csörtetett, villogtatta a szemét, még a jegeskávét is pödörte, csörtette, villogtatta.

— Csodaszép nő az! — mondta a szerkesztő. — Barna a haja.

— A szeme tüzes, — szólt egy másik, kalapja után itélve gyógyszerész.

— Az alakja karcsu, magas, — mondta egy hölgy, orra után itélve az orvos neje.

— A járása a legszebb — mondta egy vörösbajszú úr. — Úgy jár, mint egy mardárka, vagy mint egy cziczuska.

Az ajtó nyílott.

— Ő az! — szólt a szerkesztő.

A főhadnagy e pillanatban úgy pödört,

csörtetett és villogott, hogy recsegett alatta a szék. Aztán a szerkesztőhöz fordult:

— Ez az?

— Ez.

— Ez a randa?

A szerkesztő nagyra meresztette a szemét.

— Igen, igen, — súgta a főhadnagy. — Gyerünk innen.

Fizettek és kimentek. Az utcán így szólt a katona:

— Öregem, hiszen ez a nő kövér, lompos, formátlan, tokás, kifestett, ránczosképű, sárgafülű és bajuszos! Ezt nevezitek ti a város legszebb asszonyának? És legalább ötven éves!

— De... — vetette közbe a szerkesztő.

— Semmi de. Utálatos.

— De...

— Öreg. Csunya. Valamikor csinos lehetett.

— De...

— De együtt öregedtetek meg vele, — mondá a főhadnagy, miután valakinek csak ki kellett végre mondani az igazságot.

És másnap az orvos neje, a gyógyszerész, a vörösbajuszú, a cukrászkisasszony és a helyi szerkesztő, mind, mind azt mesélte, hogy a huszár megretirált a szép asszony elől, félt, hogy felsül nála. A huszárt ezért a város részint gyávának, részint ökörnek tartotta, de a város legszébb asszonya egy diadallal gazdagabb és egy árnyalattal szebb lett. És egy nappal öregebb is lett, az orvos nejével, a gyógyszerészszel, a vörösbajuszúval, a cukrászkisasszonynyal és a helyi szerkesztővel, sőt a huszárfőhadnagygal együtt.

II.

Lámpa a távolban.

EGY EMBER látogatóban volt valahol, ott tartották vacsorára és későn éjszaka indult el hazafelé, egyedül, gyalog. Az éjszaka sötét volt, vakfekete és félelmes. Az út szántóföldek közt, vasuti töltés mellett, majd kis ákáczerdőn át vezetett a falu felé, a hol az ember lakott. Hold- és csillagillat, madár- és kutyaugatás nem volt, az egész lírai svindli szünetelt ez este és emberünk kissé félt, a mikor hazafelé baktatott. Egyszerre csak úgy érezte, mintha jönne valaki a háta mögött. «Nem fordulok meg» — gondolta — «mert akkor agyonüt.» És elkezdett izzadni s remegő térddel ment tovább. Később észrevette, hogy csalódott. Nem jött utána senki.

Aztán egyszerre hirtelen megállott. Merőn nézett maga elé a sötétbe. Úgy látta, mintha tíz lépésnyire előtte valaki hirtelen lekuporodott volna. «Istenem» — gon-

dolta — «csak már valami lámpát látnék valahol, mert igazán nagyon ijedezem.»

Ment, mendegélt tovább és reszketve kémlelte, hogy mikor tűnik már fel valahol egy barátságos lámpa világa.

— Most, — mondta hirtelen magában — most aztán igazán jön valaki mögöttem.

Megállt s a szíve úgy dobogott, hogy a nyakában is érezte. Körülötte koromfeketén nyugodott az éjszaka, tele titkos kis neszekkel.

— Szamár vagyok, — gondolta aztán és ment tovább. A hogy ment, mendegélt, egyszerre csak derü és nyugalom öntötte el a szivét. A távolban feltűnt az első lámpa. Kedves, picziny sárga fénypont volt, de az embernek egész bátorságát, nyugalomát visszaadta. Most már frissebben lépkedett, csöndesen dudolgatva. A biztonságának nagy és örömteli érzése töltötte el. És a lámpafény egyre közelebbről látszott, egyre biztatóbb, egyre kedvesebb volt. Végre már magát a lámpát is lehetett látni, a mely egy palánk előtt állott. Az ember dudolva lépett el mellette, a mikor

a palánk mögül kiugrott egy rabló és hátulról olyat ütött egy husággal a fejére, hogy szörnyet halt.

S a hogy ott feküdt halva a földön, az arcán még rajta volt az elégedettségnek, a bátorságnak, a nyugalomnak és a biztonság abszolút érzésének kifejezése.

Van így az ember néha.

III.

A luftbalónos ember.

HA NEM így írom : luftbalón, nem tudják miről van szó. Léggömb, ez a szó utálatos csinálmány és ha hatszor írom is elébe, hogy : szines, nem nézik ki belőle a piros, kék, zöld, fényes és könnyű golyókat, a melyek fürtté kötve lebegtek egy borotvátlan, piszkos és vigyorgó ember feje fölött, a mint árulta őket. A régi és rút szavaknak, mint a milyen a luftbalón is, megvan az a jó tulajdonságuk, hogy emlékezetünkbe, mikor felidézzük őket, elhosszú magukkal a rokonságukat is. Ha azt mondom : «luftbalón», vele jön az a piszkos ember is, a ki árulja, a városliget, a poros tavaszi délután, a verkliszó és az én egész fiatalságom. «Léggömb», ez a szó nem hoz magával semmit. Egyedül jön, mint ismeretlen írás egy felbontatlan borítékon. Értem, de szigoruan nézek rá.

Tehát a luftbalónos ember künn állt a

ligetben és én egy padról néztem az üzlete menetelét. Ezek ravasz emberek. Arra megy egy kis fiú a kisasszonyával. A luftbalónos rá se néz a kisasszonyra. Dehogyan néz rá. Hagyja, hogy elhaladjon előtte a gyerek, meg a kisasszony és megvárja, a míg a gyerek visszanez. Akkor aztán hirtelen dolgozni kezd. Vigyorog, csücsöríti a száját, leguggol, fel-le lóbálja a luftbalón-csomót, megrázza, tánczoltatja a levegőben, czuppant, füttyent, csettint hozzá, mindezt a szájával. A szemével pedig ravaszul int, kacsint, nevet, pislog.

A többihez semmi köze. A többit már a gyerek végzi el. A gyerek, szegény, megy a kisasszony mellett a vágy törével a szívében. Tépi, rázza a hölgyet, huzatja magát, megátalkodik, visít, hátrafelé mutogat. A luftbalónos áll, hidegen, mereven, mint a szobor és csak én, a ki az előbb láttam úgy viselkedni, mint egy örült madarat, csak én látom, hogy komoly arcza tele van ravaszsággal. És egyre távolodik a gyerek a kisasszonnyal, a kisasszony ridegen megy előre, hátra se néz, s a gyerek

egyre távolabbról hangzó nyávogással kinozza, még látom, a hogy húzza, a hogy dacból a földre ül és a hogy a hölgy felrántja, s aztán messze, a szökőkútnál vész el a sírás. Ott el is tünnek.

— No, marha, — mondom szeliden a luftbalónosnak, — hát ez nem sikerült.

A luftbalónos vigyorogva néz rám. Aztán fölényesen int a kezével. Csöndesen mondja :

— Visszajön a.

— Mikor ?

— Ha ma nem, holnap.

S a biztonságból, a mivel mondja, érzem, hogy igaza van. Fölállok és elmegyek. Megyek a napon, baktatok és gondolkozom ezen, gondolkozom, hogy ez a szép eset tulajdonképpen minek a szimbóluma, mire lehetne szépen ráhúzni? Talán úgy szép, hogy a kisasszony a rideg élet, a gyerek, az ember és a luftbalón, a költészet, a magasbatörés, a vágy? Vagy a piszkos ember az élet, a mely csalogat bennünket szép dolgokkal, a mik nem lehetnek a miéink, s a mikhez vissza-vissza-

járunk? Avagy az író szamár, mert mindenáron bölcsességet akar leszűrni egy csöppnyi kis esetből? Valóban, ez utóbbi feltevés erősen valószínű. De a kutyafáját, azt csak érzi kegyed is, nyájas olvasó, hogy itt valami szép kis szomorú dolog történt.

KESERŰ MESÉK A SZIVRŐL

(Ezek mesék, mert nem igazak, hanem kitalált dolgok, s abból a célból találtattak ki, hogy igazaknak lássanak. Keserűek, mert nem azt mondják, a mit az olvasókönyvek mondanak, az olvasókönyvek mind édes dolgokat mondanak. Végül: nem szívhez szóló mesék, hanem a szívről szóló mesék, és a ki életet élt, annak tudnia kell, hogy ez két különböző dolog, két nagyon-nagyon különböző dolog.)

Anyasziv.

A VÁROSBAN kaszárnya volt és a kaszárnyában huszárok laktak. A huszárok vidám katonák, s így nem meglepő, hogy egy napon a huszárok táncmulatságot rendeztek, azért, hogy a város összes szép leányait és asszonyait megtánczoltathassák. A leányok és asszonyok viszont örültek, hogy ezen a napon az összes huszártisztekkel együtt repülhetnek a valczer szárnyain, s nagyban készültek a szép estére, legszebb ruháikat javígtatták, legizgatóbb mosolyaikat próbálták a tükör előtt, fehéritették a bőruket és fényesre csiszolták a körmeiket.

Az anya leányával és urával ment el a táncmulatságra, a hol már nagy volt a parfümszag és a sarkantyúpengés. Az anya nem volt öreg, sőt még nagyon szép volt. A leány már nem volt fiatal, de szintén szép volt. Nagyon hasonlítottak egymáshoz és azzal mulattatták a világot, hogy egyformán öltözködtek. A leány még szőke volt, az anya már szőke volt. És

sokat tánczoltak a bálon, a legszebb és legkékebb huszárokkal, a legaranyosabb paszomántokhoz ők simultak, a leglakkosabb csizmák az ő kis fehér czipőik körül csúszták a bosztont és egyéb szerelmi csúszásokat.

A férj, illetve az apa hajnali három óra körül kiment a kertbe, mert fájt a feje. Sétált egy ideig a fehér ösvényen, aztán hirtelen megállt, mert hangokat hallott. Egy bokor mögött női suttogás vegyült össze egy kissé reszkető huszárbaritonnal. Azt sugta a női hang:

— Ma délután nem voltál kedves. Már nem szeretsz, már nem szeretsz, pedig mindent adtam neked, a mit nő adhat, a tied vagyok.

A férj, illetve az apa, odahajolt és odanézett. A lánya beszélt a huszárral. Most elment onnan a férj, illetve most már csakugyan apa, leült egy padra és megfogta a homlokát, mert kavargott a feje. Mikor jobban lett, bement a bálterembe, s látta, hogy franczia négyest tánczolnak, a melyben úgy felesége, mint leánya részt

vesz. Megvárta a négyest, aztán hirtelen betegséget jelentve, hazavitte őket. Otthon előfogta a leányt:

— Czéda vagy — mondá, — kitagadlak.

És elhalmozta őt a legnagyobb sértésekkel, a miket egy megölt szívű apa csak kitalálhat és épp meg akarta ütni, mikor berohant az anya:

— Ne bántsá! — kiáltott és félrevonta urát a másik szobába. Ott sirni kezdett és így szólt:

— Nem ő volt, hanem én voltam.

Azzal kiment a szobából és várta a rettenetes ítéletet. Az apa leborult az asztalra és keservesen sirt. Aztán mosoly vegyült könnyei közé és így szólt magában:

— Ah, anyaszív, anyaszív, természet remeke! Az anya magára vállalja a bűnt, hogy gyermekét megmentse. Mit tudunk mi ehhez, férfiak! Áldás, áldás! Imádat az anyaszívnek!

Ezt mondta, mert férj volt. Aztán kiment és szeliden megbocsátott a leánynak, az anya kedvéért. A feleségének pedig ezt mondá:

— Tudok mindent, édes mártir ! Engedd, hogy leboruljak előtted és megcsókoljam ruhád szegélyét. Áldás az anya szívére !

Az anya nagyot sóhajtott és megbocsátott a férjének. A férj azontúl szentként tisztelte őt és ő ezt tűrte. A leány néha sírt a szobájában s végül férjhez ment egy derék iparoshoz. A huszárból idővel ezredes lett, s az anya gyakran mondta neki negédesen :

— Emlékszel . . . a mikor majdnem megtudott az uram mindent ?

Férfiszív és asszonyszív.

A FÉRFI és az asszony a vonaton ültek, mely Bécs felé robogott. A férfi nem volt az asszony férje, az asszony férje Pesten maradt, mert az asszony azt mondta, hogy rokonai látogatására megy Bécsbe, a mi nem volt igaz. Az asszony azért ment Bécsbe, mert ugyanezt a rokoni látogatást hazudta a férfinak is, tudván, hogy erre tüstént jegyet vált ő is, hogy együtt utazhassék vele. Röviden: az asszony tetszett a férfinak, a férfi tetszett az asszonynak, s az asszony alkalmat akart neki adni arra, hogy a vonaton befejezze a hódítás munkáját, s Bécsbe már mint megállapodott szerelmes pár érkezzenek meg. Ott majd úgy fognak élni — gondolta — mint galamb, néhány napig.

Robogott a vonat, ők egymás szemébe néztek és az asszony így szólt:

— Ön fecseg, ön csak fecseg.

— Nem fecsegek, — mondá a férfi, — mert önért az életemet is odaadnám.

— Ugyan, ugyan, — mondá az asszony,

mert hallani és élvezni akarta a részleteket is. — Mit tenne például, ha itt véletlenül valami vasuti szerencsétlenség történék? Mi?

A férfi szép mosolylyal felelt:

— Hogy mit tennék? Magammal nem törődném, azt tudom. És összetöretném minden csontomat, csak azért, hogy önnek a kis fehér keze meg se karczolódjék.

Ezt élvezte az asszony, mint valami komoly kéjt, a férfi pedig győzelmesen nézett rá, mint a ki ezt a gyönyört adta, szóval nagyon és égően néztek egymás szemébe.

Most hirtelen retteneteset füttyült a mozdony. A fékek csikorogni kezdtek, recsegés, ropogás hallatszott, a vagon nagyot zökkent, a bőröndök leestek a hálóból, s a szomszéd fülkéből vérfagyasztó sikoltások hasították végig ezt a lármát. A vonat megállt. Az asszony rémülten ugrott fel a helyéről és az ablak felé ugrott, a mely nyitva volt. De a férfi fürgébb volt, mint ő, előbb érte el az ablakot, a nőt visszalökte, s kiugrott az ablakon, miután a nő a brutális lökés következtében nekiesett

az ülésnek és vérző homlokkal borult végig azon.

Künn a férfi a mozdony felé rohant, a mely előtt nevetve állott a fűtő, s ezt mondta a mindenfelől odaseregglő utasoknak :

— Mégis csak nagyszerű ember az a Sovanec, az én mozdonyvezetőm ! Elhárított egy nagy szerencsétlenséget azzal, hogy hirtelen megállította a vonatot. Ha nem állítja meg, belemegyünk a tehervonatba . . .

És a tehervonatra mutatott, a mely száz lépésnyire állt előttük, ugyanazon a sínen. Valóban, látszott, hogy még egy másodpercnyi késés — és most jajgató sebesültek és sápadt halottak volnának azok, a kik körülötte állottak. A hirtelen megállás ugyan okozott némi kis bajt, de mi ez a szerencsétlenséghez képest, a mi elmaradt ?

A férfi most visszament a kupéba, a hol eszméletlenül feküdt az asszony. Felloccsolta, s a nő, mikor magához tért, szokás szerint ezt kérdezte :

— Hol vagyok ?

— Az én karjaimban — mondá a férfi, miközben a vonat lassan megindult és folytatta útját. — Meg vagy mentve, meg vagy mentve! — tette hozzá hévvel és tegezéssel.

Az asszony megnézte a tükörben a horzsolást, mely vérzett a homlokán. Visszaemlékezett arra, mikor a férfi ellökte.

— Nagyon ellöktél, — mondta neki enyhe szemrehányás hangján, — miért tetted?

Tudta, hogy miért tette, de tetszett neki a férfi. Ez pedig így szólt:

— Megmentettelek. Ha kiugrasz az ablakon, véged.

— Édes, édes... — mondta ságva a nő, s a karjai közé borult — csókold meg a bibit a homlokomon, mert nagyon fáj...

És a férfi megcsókolta a homlokán a bibit, mert nagyon fájt, az asszony lehunyta a szemét, s a férfi büszkén nézett le rá. Aztán az asszony felnézett rá és mondá:

— Te hős!

És a férfi mondá:

— Te mártir!

És újra egymásra néztek és most már egymás száját és fogát nézték, meg a fényt, a mi a nedves ajkon csillog és az asszony mondá :

— Nem ütötted meg magad, mártir?
Mily veszélyes ugrás!

És a férfi mondá :

— Itt maradtál, benn! Te hős!

Megcsókolták egymást és úgy éltek Bécsben négy napig, mint a galambok.

NAGYON KÖNNYŰ
TÖRTÉNET

TULAJDONKÉPPEN nem is történet ez, hanem valami nagyon könnyű nyári emlék, olyan súlytalan, hogy ha nem írom le, a szél magával viszi. Könnyű nyári valami ez, még csak talán nem is emlék. Három gyerekről van benne szó, a kik egy délelőttön, mikor aranysárgán sütött a nap egy fényeszöld hegy oldalára, együtt játszottak. Ha meg kellene mondanom, hogy mit játszottak, nem tudnám. De ide-oda szaladtak, nevettek, aztán megálltak és felbonczoltak egy zöld mogyorót, majd megint nevettek és szaladtak és kiabáltak. Ezt játszották.

A hegyoldal alul országútban végződött, fenn pedig mogyoróbokrok állottak párhuzamosan az országúttal, a mogyoróbokrok mögött keskeny, árnyékos út húzódott, a keskeny út fölött pedig villák és kertek voltak. Most már mindenki tudhatja, hogy hol játszottak. Legalul volt az országút, aztán jött a lejtő a zöld gyepel, aztán a mogyoróbokrok sora, aztán a keskeny út, aztán a kerítések, kertek és a nyári házak. Az eperfa fenn állott, ott, a hol

a mogyoróbokrok szegélyezték a gyepet, mint valami szép zöld bársonyszoknyát a csipke. Az eperfa öreg és tekintélyes volt, szinte tiszteletet parancsolt, s éppen ezért a gyerekek mindig felmásztak rá, tiszteletlenül czibálták a gallyait és megrázták az üstökét.

A gyerekek hárman voltak : egy lány és két fiú. «Hopp, hopp!» — kiabált a lány, és felmászott az eperfára. Rövid fehér szoknya volt rajta és kék trikóing, a melyet csak fiuk szoktak hordani. Nem is trikóing volt az, hanem «rigóüng», a mely elnevezés illedelmesebb, mint a másik, a mely két testszagú szóból van csinálva. És így már nem is érdemel megrovást a lány, mert tizenhárom-tizennégyéves korában még a herczegnő is viselhet rigóüngöt. De domborodott az üng alatt, kerek volt, kissé kövér, fiatal volt és piros, és mondom, felmászott az eperfára, kizárólag azért, hogy lenevethessen róla.

— Hopp, hopp!

Ezt kiáltotta és egyre följebb mászott. Nyekkentek, roppantak az ágak alatta, de

ő nem bánta. A tekintélyes eperfa nem szerette az ilyen kövér madarat, de a madár nem nagyon kérdezte, hogy szereti-e őt az eperfa, vagy sem. Mikor már fenn volt a tetején, a sűrű lomb között, akkor lenevetett a fáról.

Most a fiuk a fa alatt álltak és az egyik felkiáltott :

— Gyere le !

A lány lekiáltott :

— Nem gyövök le !

Most a másik fiú hátrált, hogy jobban lássa és most ő kiáltott föl :

— Gyere le !

— Nem gyövök le ! — felelt a lány és nevetett, sőt úgy tett, mintha még följebb akarna mászni. A mi rendjén is van, mert fiú-felfogás szerint az ember azért mászik a fára, hogy lejjön róla. De a leány-felfogás az, hogy ha az ember már egyszer fönn van a fán, akkor ezt arra használja ki, hogy ne jöjjön le, ha hívják.

A fiúk most mogyorót hajigáltak föl a fára, de a kövér madár tudomást se vett erről.

— Hát jó, gyere le, — mondta az egyik, — nem csókolunk meg.

És most kisült, hogy miért mászott a lány a fára. Az ember, mikor még fiú, addig szalad, nevet és kiabál és addig bonczolja szét a zöld mogyorót, a míg egyszerre csak minden átmenet nélkül megcsókolja a lányt. Vagy legalább is meg akarja csókolni. Ha a lány erre elszalad, sőt felmászik a fára, ez az ő védekezése. Ő szaladhatna haza is, a villába, de nem teszi. Ő a fára mászik, mert a jó Isten őt úgy rendezte be, hogy ne szaladjon meg a csók elől, hanem csak nehezebbé tegye a dolgot. De ezt csak a jó Isten tudta, a lány nem tudta, a fiuk se tudták. A lány a fára mászott, mert kedve volt hozzá. A fiuk pedig azt mondták, hogy szemtelen, ha a fára mászik egy rongyos csók elől, s még jobban szerették volna most már megcsókolni.

Most tehát, mint valami szomorú kis villamos áram, járt köztük ennek a csóknak a gondolata: fel a fára a földről, le a fáról a földre.

— Hihi! — vihogott fenn a lány és ki-nevette a fiukat. Az egyik tizenhároméves volt, a másik tizennégy. Vézna gyerekek voltak mind a ketten, nem nagyon szoktak fára mászni.

A lány lekiáltott:

— Gyertek föl a fára.

Csönd. Nem feleltek.

— Gyertek föl a fára, — mondta halkabban a lány, — és a ki előbb jut föl ide hozzám, az megcsókolhat.

— Esküdj, — mondta az egyik.

És most megint csönd lett, mert a lány nem esküdött. A fiuk nem tudták volna megmagyarázni, hogy miért, de érezték, hogy ez a kis csönd többet ér, mint az esküvés.

— Indulás egyszerre, — mondta a lány, — én majd hármát olvasok.

Nevetett, most már egy kicsit ijedten, szinte komolyan, és ezt mondta lassan, nagyon fontoskodva:

— Egy, kettő.

Aztán csöndesen, talán ez volt életében az első érzéki hangzású szó, hozzátette:

— Három.

A fiuk elkezdtek mászni. A kisebbik volt előnyben. Nem hangzott egy árva szó sem. Nyögtek, kínlódtak a vastag fatörzsön, szuszogtak nagyokat, de nem szóltak. A lánynak megmeredt egy kis mosolygás az arcán, a mely elkomolyodott. Ő is csendes volt, némán nézte a kínlódást, a mely ő érette történik és nem tudta, ki lesz az, a ki meg fogja csókolni. Már az alsó ágakhoz értek. Ügyetlenül másztak, meg-megcsúsztak, törték az ágakat és a levelekbe markoltak.

— Hopp! — mondta a nagyobbik és lenézett.

Alatta jött a kicsi. Most megfogott egy ágat, de ez eltörött. Egy másik ág után kapott, de megcsúszott, egy pillanatig a kezével fogta az ágat, így lógott a levegőben, aztán a súlya húzta lefelé, az ág nem volt elég erős, lassan lehajlott, lassan eltörött és a fiú leesett a földre.

A lány megijedt fönn és az ujját a szájába kapta. A nagyobbik fiú lekiáltott:

— Oszi !

A kicsi a földön feküdt és nem felelt.

— Oszkár ! — kiáltott a nagyobbik megint, s erre felült a földön a kis fiú. Fájdalmasan nézett a fára, fel akart kelni, de nem tudott. A mogyoróbokrok közt megjelent egy asszony.

— Mi az ? — kiáltott feléjük.

— Az Oszkár leesett, — mondta a lomb között a nagyobbik fiú, de nem jött le. A lány fenn ült, összehúzta magát, elbújt, néma volt, nem is pisszent. Az asszony odament a kis fiúhoz, fölemelte és bevitte a villába. Az anyja volt.

A fán mozdulatlanul ült a lány és némán állott a fiú. A villa felől sírás halatszott. A kisebbik fiú sírt. Mind a ketten figyeltek, ijedten. Csönd volt.

Most lassan, komolyan lejött a fiú a fáról. Óvatosan kereste a vastagabb ágakat, s a legalsóról vigyázva ugrott a földre. Mikor lenn volt, elkezdett lefelé jönni a lány is. A fiú állott és a villa felé nézett, a honnan, ha nagyon figyelt, még mindig hallhatta a síró kiáltásokat, de most már

tompábban, mintha a villa valamelyik szobájából jönnének. A nap süttött és meleg déli szellő járt a hegyen.

A lány leugrott a fűbe és odament a fiúhoz.

— Valami baja van? — kérdezte.

— Igen, — mondta a fiú.

— Nem tudott fölkelni?

— Nem.

Hallgattak. Aztán a lány a villa felé nézett.

— Szegény.

Elindultak, lefelé az aranyzöld lejtőn. Mentek, mentek, egy szót se szóltak. Aztán a fiú megállt. Piros volt az arcza, a szeme sötéten ragyogott. Megfogta a lány karját és mély hangon szólt:

— Most majd be fogsz hozzá menni és... be fogsz hozzá menni és megcsókolod.

— Szegény, — mondta a lány.

A fiú mereven és bután nézte a lány arczát. Még mindig fogta a karját, egyre erősebben. Megint mondta, kérdő pillantással:

— Be fogsz menni szegényhez és megcsókolod.

A lány engedett a fiú kezének. Közelebb ment hozzá. Most egészen egymás mellett állottak és a lány a fűbe nézett. Aztán lehajolt és gyökerestől kirántott egy marék fűvet.

A fiú ráförmedt :

— Mit csinálsz ?

A lány felnézett rá, nagyra nyitott szemmel és nagyon csöndesen mondta :

— Nincs jogom egy fűvet kitépni ? Nekem jogom van egy fűvet kitépni.

Nézték egymást. Aztán a lány megölelte a fiút és megcsókolta. Azt mondta egyszerűen :

— Téged szeretlek.

Most olyan nagy csönd lett, hogy tisztán lehetett hallani a villából a fájdalmas sírást.

— Szegény, — mondta hirtelen elkomorlyodott arczczal a lány. A fiú boszankodó arczczal húzta odébb. De itt is hallották a kiáltást és a lány megint mondta : «szegény . . .»

Akkor megfogta a fiú a karját és lesza-

ladtak a lejtőn, le, le egészen az ország-
 útig. Ott egy szekér csörömpölt el előttük
 és fehér porfelhőt vert fel. A fehér por-
 felhőben állottak, most már nem hallottak
 semmit, csak az egyre távolodó szekér-
 zörgést. És a fiú elkapta a lány fejét és
 megcsókolta egyszer, kétszer, ötször.

— Szegény! — mondta a lány és véde-
 kezett a csókok ellen. — Sze . . . gény . . .

Kapta, egyre kapta a csókot, huszat,
 harminczat, ezret és közben, a mikor leve-
 gőhöz jutott, egyre mondta :

— Sze . . .

Vagy ezt :

— . . . gény.

És a fiú nem hagyta szóhoz jutni, csak
 mikor elfáradt. Akkor a lány a nyaka köré
 fonta karját, s visszacsókolta egyszer, két-
 szer, százszor.

— Szegény, — mondta minden csók után.
 Nevetett. Nagyon nevetett és most a fiú
 arcza volt halálosan komoly. Úgy érezte,
 hogy gyűlöli a lányt, hogy szeretne egy
 kést a szívébe szúrni. És átkarolta és meg-
 ölelte és meg akarta csókolni, de a lány

kiugrott a karjai közül és elszaladt. A fiú utána. Az országúton szaladtak, elől lobogó hajjal a lány, utána mellére szegett fejjel a fiú. Porzott utánuk a fehér út. A lány sikított és beszaladt egy házba. A fiú megállt, lihegett, várt és mivel a lány nem jött ki többé, lassan visszafelé indult az úton. Felmászott a lejtőn, letépett egy zöld mogyorót a bokorról és szétbonczolta. Aztán eldobta és sokáig nézett le az országútra. Ez volt az egész történet.

GALOPP

AVONATON mesélte ezt nekem egy úr, szóról-szóra úgy, a hogy itt következik.

«Már harmadéve vagyok házasember és minden szabad időmet a feleségem mellett töltöm. Reggel elmegyek a hivatalba, két órakor hazamegyek, megebédelek és másnap reggelig otthon maradok. A Ferenczkörúton lakunk, egy új ház második emeletén, tisztességes lakásban. Körülbelül két hónappal ezelőtt a hivataltársaim egy vacsoratársaságot csináltak, mely minden szerdán összeül egyikében ama «kiskocsmák»-nak, melyek hol divatba jönnek, hol kimennek a divatból. Mikor divatban vannak, akkor méltóságos urak, színészek, írók vacsoráznak ott és a szakácsné roszsul főz. Mikor kimennek a divatból, akkor mesterlegények, kisbeamterek járnak oda és a szakácsné remekel a főzésben.

Mikor mi elkezdtünk ott szerdázni, akkor divatban volt. Rendszerint félkettőig, kettőig üldögéltünk ott, s ez volt a lumpolás. Akkor konflisba szoktam ülni s hazamegyek. Rendszerint már a kocsiiban elal-

szom. Egyszerű polgár vagyok uram. Korán álmosodom.

Egy szerdán, mikor már mindenki elment a kiskorcsmából és én a rendes kocszi-állomásomon beleültem egy szürke lovas konflisba, úgy éreztem, hogy még nem vagyok álmos. Nem tudom : a fekete-kávét talán rendesnél erősebb, vagy a nagy politikai vita izgatott-e fel, elég az hozzá, hogy még egynegyed háromkor is éber voltam. «Megiszom egy üveg sört egy kávéházban» — gondoltam s azzal megállítottam a kocsit egy kerepesi-úti kávéház előtt. Spórolós ember vagyok, uram, hát hamar végeztem a sörrel, nem vártam sokáig a kocsit.

Kimegyek a kávéházból, be akarok ülni a kocsiba, mikor egyszerre csak a kávéház előtt fénylő Bremer-lámpa világánál meglátok egy fiakkert, mely lassú trappban igyekszik kifelé a Kerepesi-úton.

A fiakkerben — nyitott kocsit volt — egy hölgy ült fekete ruhában, boával a nyaka körül, egyszerű szalmakalapban, melyen egy piros puff volt.

— Hopp, — mondom a kocsisomnak, —
gyerünk csak egy kicsit ez után a fiakker
után!

Azzal beugrom a konflisba. A kocsis rá-
csap a szürkére.

A hölgy, úgy láttam, egy régi ismerő-
söm volt. Valami vidéki asszony, a ki egy-
szer a szegedi színházban fel is lépett, de
mivel nem volt tehetsége, otthagya a szini
pályát. Feljött Pestre, itt sokat járt-kelt
egy magasrangú államhivatalnokkal, aztán
magányosan élt, majd néhányszor meg-
jelent a turfon egy lipótvárosi ügyvéddel
és aztán... Szóval tisztában lehet vele.
Én az ügyvéd után következtem. Mond-
hatom, nem volt igaza a szegedi kritiká-
nak, mely azt írta róla, hogy nem jó szí-
nész nő. Megromlott idegrendszerem a
tanuja, hogy egyike volt a legjobb színész-
nőknek. Mindig szerettem volna ismerni a
volt urát, a ki elzüllött vagy meghalt, —
ő sohasem beszélt róla, — mert kíváncsi
voltam: milyen lehet az az ember, a ki
ezt a nőt elvette s vajjon nem ez a nő
tette-e tönkre szegényt? Szóval érdekes

studium lett volna ez az «első» énrám, harmadikra, vagy tudja Isten : talán tizenharmadikra nézve. Megkínozott, mert megvallom : mielőtt a feleségemet megismertem, nagyon szerelmes voltam belé. Gyönyörű szőke haja volt, a szája ugyan kissé nagy, de szeme élénk, kedves, mozgékony. Furcsa nő volt. Csupa viccz, nagyon fuzsitus természet, csupa szeszély, ingatagság, következetlenség. Az ember olvassa az ilyet az írók könyveiben, de nem hiszi el, csak mikor látja. Bolond nő volt. Talán azért csavarta el olyan alaposan az én bourgeois-fejemet.

De nem mélyedek bele az elemzésbe, uram. Trappolt előttem a fiakker és én felálltam a kocsimban :

— Ne érje utól — mondtam a kocsisnak, — csak menjünk mögötte. Azt akarom tudni, hova megy.

A nő még mindig a Csömöri-úton lakott, a keleti pályaudvar szomszédságában. Ezt tudtam. De kíváncsi voltam, hogy ő-e az, mert ha ő volt, akkor valahonnan jött, most, félháromkor, és ha félháromkor jött,

hát honnan jött? Elvégre most már semmi közöm nem volt hozzá, csak éppen egy kicsit izgatott a dolog, mondom, nem tudom: a feketekávé volt-e a rendesnél erősebb, vagy a politikai vita zökkenett-e ki nyugodt állapotomból.

Valamivel a népszínház előtt a hölgy hátranézett. Nem láttam jól az arcját. De a haja, az szőke volt. Felállt a kocsiban és mondott valamit a kocsisának. Befordultak a József-körútra.

— Utánuk! — adtam ki a parancsot.

Miért ment a József-körútra, ha a Csömöri-úton lakik? Talán nem haza megy? Hát hova megy? Vagy jobban mondva: kihez megy? Ilyenkor! Avagy talán mégsem ő az?

— Érjük csak utól őket, — mondtam a kocsisnak. — Birja ez a szürke?

— Hogyne.

— Utóléri a fiakkert?

— Utól az, még kettőt is elhagy.

Ráhúzott és a szürke galoppozni kezdett. Vágtattunk a sötét körúton és egyre kisebb lett a távolság köztünk. A fiakker-

kocsis ekkor hátranézett és mikor látta, hogy mi vágtában megyünk, ő is közibe vágott a két lovának. Szikrázott egyet a gránit, s azontul ők is vágattak. Én már álltam a kocsiban és megdobbant a szívem.

— Észrevettek?

— Úgy látszik, — mondta a kocsis. — Most már nehéz lesz.

Hát mégis ő volt? Beszélt a kocsissal. Tehát szökött előlem. Épp akkor kezdett szökni, a mikor már arra gondoltam, hogy butaság utána menni. Hiszen tehet, a mit akar. És nekem otthon van a feleségem, a gyermekem. De mivel szökni kezdett, hát nem engedtem. Izgatottan mondtam a kocsisnak:

— Üsse!

És ütötte. Így robogtunk le a körúton a Baross-utczáig. Ott kifelé vette az útját a fiakker. Elhagyta a józsefvárosi templomot, ki a Kálvária-térre, ki a Kőbányai-útra. Most már többször felállt a kocsiban a nő és beszélt a kocsisával.

A kocsis ilyenkor a lovak közé csapott és repült előlünk. A szürke fáradhatatlanul

galoppozott utána, de csak annyit tudott elérni, hogy jó háromszáz lépésnyire maradt mögötte. Így vágatott a csöndes, sötét, alvó városon keresztül ez a két megvadult kocsi, rettenetes galoppban, a hogy csak üldözöttek, meg őrök vágatnak. Tüzelt az a vad gondolat, hogy kergetem a régi szeretőmet, — ha ugyan ő az. Hátrafordul a kocsisom :

— Ezek szöknek.

— Honnan gondolja?

— Mert kerülőt tettek. Ha itt lett volna dolguk, a Népszínház-utczán jöttek volna. Ez épp kétszer akkora út.

Ez felháborított.

— Akármilyen lesz, érje őket utól, — mondtam izgatottan. — Üsse!

Megint ütötte, de csak vagy száz lépést tudott ledolgozni.

— Neki is jó lova van, — mondta vállat vonva.

A vámsorompóhoz értünk. Megörültem, mert azt hittem, itt meg kell állnunk. De a sorompó nyitva volt. Átrepültek rajta. Mi utánuk. Hajrá!

Kőbányára értünk. «Most már nem fordulok vissza — gondoltam — még ha rám szakad az egész világ minden baja is.» Most már meg kellett tudnom, hogy ő volt-e. És most rettenetes érzéssel konstátáltam, hogy féltékeny vagyok rá. Négy éve, hogy nem is láttam. Nem törődtem vele. De ebben a bolond éjszakai hajszában kiujult a férfihiúságom. Vagy talán mégis a feketekávé... Isten tudja.

Egyszerre csak megállottak Kőbányán. Le volt eresztve a vasuti sorompó.

— Na most utánuk! Álljon melléjük!

Melléjük állottunk. Minden idegem reszketett, mikor odaértünk. A hölgy megfogta a boáját és eltakarta vele az arcát. Semmit sem láttam belőle, csak a piros puffos szalmakalapját.

Egy tehervonat szuszogott el előttünk, s utána kinyitották a sorompót. A fiakker nekivágott Kőbányának, s úgy robogott át rajta, mint a gyorsvonat valami kis állomáson. A templom előtt egy rendőr állt. Utánunk bámult.

Most így gondolkoztam: «Biztos, hogy

szökik. És akármeddig megy, én utána megyek. Egyszer majd csak megáll és akkor nem kerülheti el, hogy odamenjek hozzá.» — Igen, már annyira voltam, hogy természetesnek találtam azt, hogy szóba állok vele. Sőt olyan drámai jelenetféle járt az eszemben.

Kőbányán túl, végig a Jászberényi-úton, majd egy sötét, szántóföldek közt vonuló országúton vágattunk, vágattunk . . . Aztán egy helyen kettéágazott az út. Balra mentek.

— Utánuk !

Felállok és megkérdem a kocsist :

— Hova vezet ez az út ?

— Ez, kérem, Kereszturra.

— Hát ezek akkor odamennek ?

— Nem hinném.

— Vagy a gyűjtőfogházba, uram, vagy az új temetőbe. Máshova bajosan.

Most már reszkettem az idegességtől. A szürke már alig bírta. Elhagytuk a temetőt is. Hát oda se mentek. Már arra gondoltam, hogy — bár tőrrel a szívemben — visszamegyek haza, a csöndes

ferenczkörúti lakásba, mikor a buta kocsis megszólalt :

— Nem birja már a szürke.

Ha azt mondta volna : «Holnapig birja a szürke» — visszafordultam volna. De mivel nem birta a szürke, dühbe jöttem. Szidtam a kocsist, a lovat. De aztán oly nagy lett köztünk a távolság, hogy el is vészett a szemem elől az a kis tüzespiros pont, a mi a fiakker lámpájának a hátulsó kis pirosüveges kerek ablakából világított eddig felém.

A konflis megállt.

Nem szóltam semmit. Le voltam törve, evett belülről a harag, a féltékenység, a düh, hogy megint kijátszott, megint legyőzött, megint ügyesebb volt, mint én. Négy év után, uram !

Alltunk. Utolsó reményemhez fordultam :

— Ha visszajönnek . . . erre jönnek ?

— Erre. Másfelé nem jöhetnek be a városba.

Vártunk, de nem jöttek. Már hajnalodott. Zöldséges szekerek döcögtek a város felé. Három asszony is ült a bakon. Egy

hajtott, kettő aludt. Mikor a negyedik szekér jött, elibe álltam :

— Asszonyosság, — mondtam, — nem látott egy fiakkert ?

— Nem, — mondta.

Azontul mindeniket megkérdeztem. — Egyik se látta. Szomorún mondtam a kocsisnak :

— Hát gyerünk haza. Ferencz-körút . . .

Ez a bizalmas, kedves lakásczim megszégyenített. Otthon alszik a gyerek, az asszony . . .

És megindultunk visszafelé, fáradtan, összetörve, legyőzve mind a hárman : a kocsis, a szürke, meg én. Mikor Kőbányán czammogtunk végig, megkérdeztem a rendőrt :

— Ismerik azt a kocsit ?

Egy álmos fináncz felelt :

— Nem, kérem. Idegen kocsis volt. Nekünk is feltűnt. Ilyenkor nem jár erre fiakker.

Betegem, szomorúan értem haza. Mikor a kocsit ki kellett fizetni, nem volt elég pénzem. Az asszony felébredt, tőle kértem

egy forintot. A fiókjához ment, kivette. Ideadta, a nélkül, hogy megkérdezte volna, mire kell.

Lementem és kifizettem a kocsit. Aztán lefeküdtem. Az asszony hamar elaludt, de én még sokáig ébren maradtam. Majd lassan engem is elálmosított a polgári hálószoza nyugalmas csöndje. Rettenetesen szégyeltem magamat. És mivel ilyenkor költői dolgokra szoktam gondolni, most elképzeltem: milyen verset lehetne írni erről a vad éjszakai galoppról. Persze, valami metaforát. A rab oroszlánt, a mely ketreczében a sivatagra gondol, ordít egyet, nekiugrik a vasrácsnak elkeseredetten, rázza, odaadná a csöndes jólétét a veszedelmes, vad életért, s aztán búsan visszafekszik szalmájára.

De aztán eszembe jutott, hogy ez már sokszor meg van írva.

OLGA HERCZEGNŐ
A TEMETÉSEN

A HERCZEGNŐ egy iszonyú magas párisi panzióépület negyedikemeleti ablakában állott és átnézett a tulsó oldalra, a hol egymásnak düleszkedő barna, rozsdavörös és fekete, nagyon régi házak száz meg száz ablakára sütött a kedves októberi nap. Délután félhárom volt. Lenn, a mogorva, sötétfalú házak földszintjén, az utczán ezer szín villogott az aranyos napon. Rengeteg zöldség, virág, mintha szekerekből fordítottak volna ki szines szemetet a boltok elé. Köztük egy fűszeresbolt ajtaja, a melyből mintha kiömlött volna az utczára a sok holmi : fényes konzervskatulyák, mint gyémántok égtek a napsugárban, sajtok, halak, gyümölcs és megint zöldség, ezerszínű friss-zöldbe kevert sárga és piros répák, fényes-bronz hagymadombok, paraszti virágok garmadával, gyönyörű volt innen felülről nézve ez a kép : legfölül a tiszta kék ég, alatta a füstös házfalak s lenn, a hol a sötét fal megveti a lábát a földben, ezek a fekete lyukakból kiomló szines bokkréták végig, mint barna paletta szélén a frissen csillogó festékek, a med-

dig csak jobbra és balra ellát a szem. Ezt nézte a panzió ablakából egy orosz herczegnő, tizenkilencz éves lehetett, hosszú volt, de kedvesen arányos, csontos arcza nagyon fehér, a szemei nagyon messze voltak egymástól, a homloka magas és széles, az arcza lefelé egyre kisebbedett. A szája szomorú, vékony kis arisztokrata-száj volt. Mintha az egész fej csak a két komoly, szürkés-kék, nagy szeméért lett volna. Ezt a finom és érzelmes szláv fejet torzonborz sötét hajkoszorú vette körül. A herczegnő vágatta a haját, vékony madárnyaka oldalt is, hátul is szabadon fehérlett. Így egészen furcsa volt: nagy, akaratos, borzas hajboglya alatt ez a nagy homlok, ezek a nagy szemek, aztán a kis orr, a vékonyka száj és a kicsiny, lányos áll. Mögötte egy karosszékbén ült az az öreg hölgy, a kivel itt a panzióban lakott. Az öreg hölgy lecsukta a szemét és csöndesen nyögött. A homlokán borogatás volt. Pamelának mindig fájt a feje.

Ezt a hosszú és szomorú herczegkisasz-

szonyt a panzióban senki sem ismerte addig, a míg egyszer egy idősebb orosz úr, valami nyugalmazott katona, nem jött néhány napra oda, ez aztán elmondott róla egyet-mást. De ez csak olyan igazi párisi panziótörténet volt, a mire már oda se figyelnek ezekben az intézetekben. Olga hercegnő szerelmes volt egy nagy testőrtisztbe, a ki két fejjel volt nagyobb és két vállal szélesebb, mint ő, s a kinek ő nem kellett. Olga hercegnő akkor egy kicsit elvesztette az életét, képeket festett, egy fél regényt megírt, spiritiszták közé keveredett, majd kórházi ápolónő lett a kolerasok osztályán, levágatta a haját, koldusok ruháit foldozta és miután semmi sem segített rajta, el akart menni az orosz-japán háborúba sebesülteket kötözni. A szülei ettől nagyon megijedtek és kiegyeztek vele: elküldték Pamelával egy évre Párisba. Így került oda. Nem mondhatni, hogy még szerelmes volt. De úgy járt, mint a ki borba fojtja a bánatát: megszokta a búfelejtőt bú nélkül is. Itt is a koldusokkal foglalkozott, a mások nyo-

morával kinozta magát, templomokba járt, a feljajduló, szép, kétségbeesett könyveket olvasta, bolond volt egy kicsit és néha felzokogott a panzió fülledt éjjeli csendjében, a szerencsétlen embereket siratta, a világért sem magát, mindig más elhagyott lelkeket, a kik tudja isten hol, tudja isten miért, titkon véreznek.

A hogy állott a nyitott ablakban és nézett le az utca tulsó oldalára, a szines zöldség közé, egyszerre csak látja, hogy szemben, a kapu előtt megáll egy szegényes halottaskocsi és két fekete ember száll le róla, bemennek a kis kapun.

— Pamela -- mondta — temetés lesz itt szemben.

— Oui, mon petit — felelt Pamela nyögve, ki se nyitotta a szemét.

A hercegnő sóhajtott:

— Bizonyos, hogy szegény emberek... ilyen egyszerű halottaskocsit még nem is láttam Párisban.

A házból asszonyok jöttek ki, megnézték a kocsit, a két fekete lovat, a háromszögletűkalapos kocsist és visszamentek.

Mögöttük becsukódott a kapu. A hercegnő csöngetett.

— Mondja, kérem — kérdezte a szobalánytól — nem tudja, ki halt meg odaát?

— De tudom — mondta a lány. — Oh, ez nagyon szomorú történet. Egy fiatal asszony. Agyonlőtte magát, mert szerelmes volt az urába. Az ura asztalos. Szép, fiatal ember. Valami rossz nő elcsábította a feleségétől. Ezért aztán a szegény asszony agyonlőtte magát. Húsz éves volt.

— Húsz éves... — mondta Pamela csukott szemmel, halkán. A borogatásra tette finom, öreg kezét. — Húsz éves...

A hercegnő mozdulatlanul állt az ablakban és nézett, le. A cseléd a szoba közepén maradt, ő se beszélt, elgondolkozott. Könnyű kis szél jött be az ablakon, langyos, hervadt októberi levegő, jólesett könnyedén együtt sóhajtani vele, a mint meglebbentette a fehér függönyt.

— Kérem — mondta a hercegnő a szobalánynak, de meg se fordult — kérem a fekete ruhámat és a fekete kalapomat.

Nézett le, mozdulatlanul. Gyerekek gyü-

lekeztek a kis kapu előtt és jött két fekete tébe öltözött, iparosforma ember. Ezek csak ránéztek a kocsira és mentek be a házba.

— A fekete ruhámat, kalapomat kérem — mondta halkán a hercegnő és nagynehezen megvált az ablaktól. — Pamela, nem kell velem jönnöd, elmegyek a temetésre.

— Istenem — nyöszörgött az öreg hölgy — mi ez már megint?

A cseléd a nyitott szekrényben kotorászott, aggatott.

— Elmegyek — mondta a hercegnő — elmegyek ennek a szegény kis párisi munkásasszonynak a temetésére. Oly szomorú ez a napos október.

— Minek ez? Minek? — siránkozott Pamela, megint a borogatáshoz nyúlt, félt, hogy leesik a homlokáról, mert csóválta a fejét.

— Elmegyek... nem tudom... lehet, hogy olyan rossz, olyan feneketlenül rossz vagyok, hogy csak azért megyek, mert olyan szép ez az őszi nap és mert ő húsz éves volt, szerelmes volt, fiatal volt... de

érezem, Pamela, hogy egészen a felhőkig fog emelkedni a lelkem, ha ebbe a szegény csapatba keveredem, teljesen idegenül... és velük ballagok, kísérem ezt a kis halottat, a ki előttünk fog menni a kocsin, egy ólomgolyóval a szívében. Dans son petit coeur malheureux.

Öltözött. Pamela nem felelt, mert tudta, hogy úgyis el fog menni. A hercegnőt pedig valami boldogságféle érzés fogta el. Már hetek óta nem történt vele semmi, hallgattak, sétáltak, olvastak, most aztán egyszerre tele lett a szíve ezzel az ötlettel: együtt menni, együtt sírni szegény idegenekkel, valahogy együtt fájni az egész emberiséggel, valahogy testvérnek érezni magát minden bánatos emberrel, valahogy lágyan, finoman, jóságosan beleolvadni az emberiség nagy sirásába, ebbe az egész szomorú, őszi világba, nem tudni, kit visznek előtte, csak kíséreni ki, a virágos temetőbe, talán karon is fogni valamelyik öreg asszonyt, megsimogatni, valakinek egy kis pénzecskét adni, tudja isten... eljönni a szomorú orosz lányok nevében, váratlanul

idecsöppenni, senki ne tudja, kicsoda, mi-csoda . . . aztán köszönni, eltünni, hazamenni, lehunyni a szemét és sokáig úgy ülni.

Már rajta volt a fekete ruhája, testhez-álló, egyszerű angol ruha, akkor megint kinézett az ablakon. Abban a pillanatban hozták ki a koporsót. A kapuból sokan tódultak ki, mind feketében: egyszerű asszonyok, munkásforma emberek s mikor a kocsi elindult, hármásával-négyesével összefogózva, lehajtott fejjel bandukoltak utána. Égő-sárgán fénylett a nap, az arcok pirosak voltak tőle a sok feketeség közt és a kis kerek franczia csináltvirágkoszorúk olyanok voltak a fekete kocsin, mintha színes czukorsütemények, olcsó torták lettek volna. Egy fiatal ember hangosan sírt közvetlenül a kocsi mögött, két asszony közt. Eltakarta az arcát.

— Ez a férje — mondta a szobalány.

A hercegnő búcsúzott Pamelától:

— Öt óra körül itthon leszek. Majd lassan megyek utánuk az utczán és egy fordulónál észrevétlenül közibük állok . . .

Fehér arcza lassan kipirosodott.

— Tudom — mondta, miközben fekete keztyűt húzott — hogy ez nem jótétemény, hogy ezzel nem segítek senkin... de elviszem a beteg szívemet hozzájuk... ezt a tele szívemet... csak velük menni, velük menni.

— Au revoir — hangzott halkán a borogatás alól. A cseléd lekisérté Olga hercegnőt. A cseléd kis piros arczán két egészséges parasztkönny gurult lefelé, a szája lehúzott szögletébe.

— Milyen jó a hercegnő — mondta félénken. A kapuból utána nézett, mikor Olga átment a kocsik közt a tulsó oldalra. A portás áll mögötte.

— A hercegnő egy szent lány — mondta a cseléd és lélekszakadva szaladt föl vissza a negyedik emeletre, hogy utána nézhessen.

A hercegnő akkor érte utól a szegényes menetet, mikor a kocsi egy szűk utczába fordult, iromba, magas házak közé, a hol még több zöldség volt a szűk gyalogjárón és a hol annyi ember járt, hogy alig tudott előre jutni. Egy ideig a gyalogjárón

ment velük, aztán egy darabon a gyalogjáró mellett. Egy kis kerek téren, a hol nagy volt a forgalom, egyszerűen közibük állott. Párisban mindenki köszön a halottnak s ezért a kocsi után ballagó gyászolók szeretnek jobbra-balra nézdegélni. Száz meg száz kalap emelkedik, ezt nézik, jól esik nekik. Olga hercegnő is, hogy belekerült a kis csapatba, valami meleget érzett, hogy a sok idegen komoly arczczal köszönt nekik. Már elérte azt, a mit akart, egészen egygyé olvadt velük, a rokonsághoz tartozott, hirtelen megtelt a melle és a torkatájéka azzal a bánatos-édes szorongással, a mi a sirást élvezetté teszi a megtépett életűek számára s a következő perczben már bőven és égőn omlott a könny a szeméből és egyszerre énekelni kezdett a szívében az elmúlt testőr emléke, az a néhány esztendő, a mi azóta eltelt — az október, Páris, a magányosság, a jövőtlenség, a durva ujjal korán megpengetett fiatal idegrendszernek az a megnyugodni nem akaró reszkető zengése, a mi az asszonyoknál még az élet estéjén is meg-

megrezdül néha, hivatlanul, váratlanul, valami semmiségre, fájni kezd egy szál rezeda szagára.

Három férfi ment előtte, az egyik hátra-nézett és hangosan azt mondta a másik kettőnek :

— Ez az.

A hercegnő átnézett fölöttük, nem is hallotta, a mit beszélnek. Mintha nem is ment volna, vitte, görgette ez a kis bánatos patak, a mely feketén folydogált a szines Párison keresztül. Csak arra rezent, a mikor meglökték. Az a férfi lökte meg, a ki az imént szólt. Ránézett, nagyra nyitott szemmel. A férfi visszánézett a szemébe és újra meglökte, a vállával, szándékosan, brutálisan, úgy, hogy kitántorodott a menetből.

— Mi ez? — mondta rémulten, magának, de hangosan.

A menetben kavarodás támadt. Sokan beszéltek egyszerre és egy öreg asszony az ernyőjével a hercegnő kalapjára vágott. A három férfi arcát látta, ezek fel-lökdösték a gyalogjáróra.

— Aljas ! Aljas !

A feje fölé tartotta a karját, mikor ezt egy asszony egészen közlről az arczába rikácsolta. Nem tudott szólni a rémülettől. Akkor pofonütötték. Egyszerre tíz-húsz férfi, asszony volt rajta s ő önkéntelenül is, elhomályosodó szemmel, a homlokába csapódott kalap alól a halott felé nézett. A kocsi nyugodtan ment előre, egyedül. A halott nem törődött a kíséretével, a mely most elmaradt mögüle, ott kavargott, rikácsolva, szitkozódva a herczegnő körül. Egy visitó hang mondta :

— Még van pofája idejönni !

— Ez az ! Ez az ! — kiáltotta egy hang — üssétek ! Hogy mer idejönni !

Idegeneknek dőlt, járó-kelőkbe kapaszkodott szegény herczegnő, kimeredt szemmel, reszketve. Valaki kérdezhetett valamit, mert egy szónokias férfihang hangoosan felelt :

— Ez csábította el a férjét... e miatt lett öngyilkos... és még ide mer jönni !

Az az érzése volt, hogy mosolyogni kellene, mert annyira világos a félreértés,

hogy nem is kell mentegetőznie : ő volt az egyetlen elegáns, úriruhás hölgy, az egyetlen idegen a menetben, azt hitték, hogy ő az a kokott, a ki az asztalost elcsábította. Valami azt mondta az agyában : «Hja úgy, ezért ütnek ? Akkor nem fáj.» De egy-két másodperc mulva már nem tudott semmit. Csak mosolyogva, félig-ájultan érezte, hogy rámegy az egész csorda, a sárba lökik, aztán csönd. A szemét egy kis zöldségesboltban nyitotta ki. Nagy garmada káposztafej között ült, a hogy a szabadítói berántották az utczáról és bedobták a zöldség közé. A csordának eszébe jutott a halott és utána szaladt, utólérte, megint rendes sorokban ballagott utána. A kofa vizes kendővel törülte az arcát, a herczegnő látta, hogy a kendő véres. Egy pohár vizet hoztak neki, inni akart belőle, de úgy reszketett a keze, hogy nem tudta a szájához emelni. A kofa itatta, mint a gyereket, de a fogai hangosan kocogtak az üvegen és a víz a nyakába folyt. De érezte, hogy a lelkében hallatlanul és végtelenül nyugodt, kis, vonagló leánykeble

mögött belül a parttalan, tükörsima, napfényes tengert érezte, majd meg azt, hogy ő most egy bágyadt, szédülő madár, a mely e fölött a határtalan simaság fölött száll.

Kocsit hoztak neki, annak már világosan meg tudta mondani a czimet. A nap már lebukott a házak mögé s csak a fordulóknál, egy-egy utca hosszában vágott végig piros sugarával. Így vitte a kocsiszűk, hűvös pinczeutczákon, porban felálgoló boulevardokon végig, haza. Nem is törte a fejét, váratlan könnyedséggel jött belőle a hazugság, mikor Pamela a borogatás alól végre mégis csak kinyitotta a szemét, még pedig tágra.

— Kiestem a kocsiból. Egy autó jött nekünk.

Orvosért rohantak, letépték róla a fekete rongyokat, mosták róla a vért, könnyet, sarat. Az ablakot becsukták. Lámpát gyújtottak, de eloltatta. Csöndet akart. Megivott egy csöpp teát. Így borult rá az este. Lecsukott szemmel feküdt az ágyában és olyan könnyűnek érezte magát, mint a levegő. Aztán elaludt.

Mikor egyszerre felriadt és hirtelen, mint a villám felült az ágyában, sötét éjszaka volt. Megkönnyebbülten sóhajtott és maga elé nézett a fekete semmibe.

— Jézusom — gondolta — micsoda isteni szent érzés ez.

Nem tudta, miért, boldog volt. Sokáig nézett így, aztán gondolkozni kezdett.

— Volt egyszer egy affektált hercegnő — stilizálta némán a mondatot — a ki közel tolakodott az életnek egy igazi véres sebéhez és a kit elpofoztak onnan. Úgy kell neki.

Aztán hirtelen megijedt és belefúrta a párnába a fejét, mert rázó zokogás tört fel benne, forró, igazi könnyekkel. A sima tenger egyszerre felviharzott benne. Hangosan, kiáltva, sírva fuldokolta bele a párnába :

— Mit nem adnék... mit nem adnék... mindenemet adnám érte... ha én lehettem volna igazán az az asszony...

Hogy égő szemére szorította az öklét, karikák, koczkák tánczoltak a lecsukott szemhéjja mögött. Elhallgatott, fölnézett,

figyelt. Pamela nyugodtan aludt a másik szobában. Hanyattfeküdt, kinyújtózott, lassan megnyugodott, fáradt volt. Behunyta a szemét és sokáig feküdt így, a míg egyszerre csak méltósággal, lassan, mint vad zivatar után a messzi, ázott rétek fölött a hold, úgy jött fel lelke fáradt csöndjében egy orosz tiszt hideg, visszautasító arcza.

MISKA

A SZÜRKE téli párán keresztül fehér síkok villogtak a városligeti fák között: hóval fedett háztetők, fehér paplannal leterített bódék. A tegnapi hó ráfagyott a fatörzsekre, a padokra, a kis zsendelyikszekre, a mik a gyepet szegélyezték. A gyalogút két szélén kupaczkokban állott a hó, s a két sor kupacz közt kanyargott a taposott út kifelé, arra, a hol már egybeolvadt a sok vékony, csupasz gally a vörhenyes-szürke égbolttal. Néhány úri fogat ment arra, lépésben. Csönd volt, hideg téli csönd. És fagy mindenfelé: a hidegnek valami száraz érzése, a mi elhítené velünk, hogy még a hó is száraz, a mi lomha csomókban nyugszik a törpefenyőkön.

Az úri fogatok visszajöttek és megállottak a korcsolyázó-ház előtt. Aztán egy huszártiszt lovagolt végig a havas úton, a város felé. Pirosra fagyott orral trappolt mögötte a legénye.

Ekkor fordult be a Stefánia-útra a Műcsarnok mögül három pár omnibuszló, szép lassan, lépésben. A középső lovak

egyikén egy legény ült. Visszakurjantott valamit oda, a hol csomóba verődve állottak az omnibuszok, megannyi színes : kéksárga, tarka folt a nagy fehérségben és szürkességben. Aztán szép csöndesen ment kifelé a hat ló, pokrócczal leterítve, hosszú gyepplőszárral, alighanem haza az istállóba, pihenni.

A gyalogjáró mellett baktattak és mellettük a gyalogjárón egy vézna cselédleány sietett kifelé. Nagy kendő volt rajta s ebédet czipelt valahova, egymásra rakott vasfazekakban. Hogy lépést tarthasson a lovakkal, sietett, de még így is ugrania kellett néha, mert el-elmaradozott mögöttük. Pirosra csípte az arczát a hideg, de azért látható volt, hogy egyébként sárga az arczsine. A szeme mélyen ült benn a homlokcsontja alatt. A szája vékony volt, vértelen. Oldalt hajlott, a hogy a nehéz fazekakat czipelte. Csörögtek a fazekak és a leány feldiskurált a legényhez, a ki a lovon ült. Azt mondta :

— Tudod-e Miska, hogy azóta meghalt a mamám ?

Miska gögösen ült a lovon és nem felelt. Rossz, barnára kopott, asztrakán-bekecs volt rajta. Kis piszkos kalapjának köröskörül betyárosan lehajtva a karimája. Alig lehetett látni tőle a szemét. A leány sietett, lihegett a lovak mellett és a kis trafikbódéig hallgatott. Ott megint megszólalt:

— Tudod-e Miska, meghalt ám azóta a mamám.

És hozzátette, felnézve a legényre:

— Már van egy esztendeje, hogy nem láttalak, Miska.

A lovak akadékoskodtak, Miska rántott egyet a hosszú gyepplőszáron, a melyen az első pár lovat vezette.

— Nyee, tee!

Kis kavarodás támadt. Az első pár megállott. A nagy ostorral közibük vágott a legény, a sajátját meg oldalba rúgta sarkantyútlan csizmájával. Most lassan trapoltak.

— Megállj, he — nevetett a cselédleány és utólérte őket. Most valósággal tánczoltak a fülesfazekak a kezében. Aztán

megint összeigazodtak: a lovak lassan mentek, a leány pedig újra beszélni kezdett:

— Tudod Miska — mondta — már nem vagyok ám a Sétatér-utczában. Most a Baross-utczában vagyok. Ide kihozom az ebédet mindennap. A régi hely jobb volt. A szakácsné még ott van.

A legény a lovakkal beszélt:

— Nyee, tee . . . Gömbi!

— A szakácsné — lihegett a leány — még ott van, a disznó. Az tette az egészet. De a mosóné mondta vissza. Azt meg is vertem, mikor kigyüttem a szülészetiből. Ültem két napot, mert nem tudtam megfizetni a becsületsértést. Bepörölt a rongyos. És nekem muszájtott ülni és akkor halt meg a mamám Irsán. Tuod, nem kaptam mingyán helyet. Volt nap, hogy nem ettem. Hát te most mi vagy?

Miska egyre a lovakkal bajlódott. Nem akartak szép rendben menni. Ránczigálta őket.

— Az omnibusznál vagyok, — mondta foghegyről. — Le se nézett a leányra.

Frissen, egészségesen, szinte diadalmasan ült a szőröslábú, elnyűtt meklenburgin.

— Kocsis vagy?

— Nem.

— Hát mi?

— A lovaknál.

Már most majdnem szaladt mellette a kis cseléd. De nem állott meg a szája:

— Ajánlották, hogy menjek a rendőrségre engedélyt váltani. De nagyon sok a lakbér. De most beálltam, nyolcz forint bér, egy forint ötven vacsorapénz. Jó emberek. Doktorok. De csak a fogfájásbul doktor.

Miska leereszkedőleg mondta:

— Fogorvos.

— Az.

A leány mosolygott. Örült, hogy felelt neki a kis zömök fiú. Nekibátorodott:

— Hát Miska, — mondta szaladtában, mosolyogva, — mondj már valamit!

Miska vállat vont.

— Mit mondjak?

Most nevetett a cselédleány. Messzi el-

hangzott a fák között a parasztos, vihogó hang :

— Haajjaha . . . haha !

Azon mulatott, hogy alig tudott lépést tartani a csöndesen koczogó lovakkal. Most már el is maradt tőlük egy kicsit. Kiabálnia kellett, hogy a legény meghallja :

— Hé te ! Ne siess, te !

De az nem lassított. Hátra se nézett. A leány nagyokat nevetett :

— Haajja . . . hahaha . . . ha ! Miska, te ! Nem is kérdezed ? A gyerek is meghalt, Téténybe . . . pálinkát adott neki az aszszony . . . Miska ! Miska ! Ne siess, te ! . . . Haha . . . jjaha ! Haha !

Lihegve, fuldokolva nevetett, szívből mulatott azon, hogy a lovak elhagyják. Valahogyan utólérte őket a lóversenyter közelében :

— Harmincz pengőt fizettem érte . . . Most is zálogba' van minden. Aztán a klinikbe maj' meghaltam. Nem is kérdezed ?

A fiú szépen, délczegen ült az omnibusz-

lovon. Fölényesen mosolygott. Egy kicsit, valami nagyon kicsit őt is mulattatta, hogy ez a vézna kis parasztleány ilyen nagyokat szalad a lovai mellett.

Az meg halálra fáradtan, nagyon kipi-
rulva, szusz nélkül botorkált a hóban, buk-
dácsolt, meg-megállt, szaladt egy kicsit,
ment egy kicsit, de már nem bírta. De
azért nevetett, mint a hogy az ilyen sze-
gény leányok nevetnek azon is, ha a legény
jeges vizet önt a nyakuk közé.

— Te Miska . . . — mondta szakadozott
hangon — a gyerek miatt dobtak ám ki.
Le is akartak csukatni, mert lehordtam az
asszonyt. De a kapitány jó ember, nem
csukatott le . . . csak pofonvert egy pár-
szor . . . Pedig az asszony le akart csu-
katni . . . elmondtam mindennek . . .

A víztoronynál balra fordul az út. És lej-
tőben megy lefelé a vasuti sínig. Itt befor-
dult a hat ló és ott hagyta a sovány kis
cselédet a nagy hóban. Galoppoztak, fel-
porzott utánuk a száraz hó. Egy szempil-
lantás — és már olyan messze voltak, hogy
alig látszóttak.

— Hahó ! Hahohahó ! — kiáltott utánuk a leány — nem is köszönsz Miska ?

Már nem is látszottak. A leány lététe a fazéktornyot a földre. Kifujta magát. Még most is mosolygott, csakhogy most talán egy kicsit furcsán, fáradtan. Aztán fölkapta a fazekakat a balkezeivel, jobbra dűlt, amugy cselédesen és folytatta az útját nem arra, a merre a lovak elvágattak, hanem egyenest előre, lefelé. A fazekak vigan csörögtek egymáson és a kis sovány cseléd szaladt, szaladt velük ; röpült utána a nagykendő csücske, meg az a nevetés, az a kicsit szemrehányó, megbotránkozó, de azért szívből jövő cselédnevetés, a mi mögött az ember szívének minden egyéb hangja megbujik.

— Haajja . . . jjjahahaha ! — hangzott messziről, a lejtős fehér útról, a melyen most már, ha akart volna, se tudott volna megállani, úgy szaladt lefelé a kis cseléd.

Azután ő is eltűnt.

A KÉK HUSZÁR

A HÖLGY, a kiről itt szó van, olyan gazdag volt, hogy nemcsak hogy saját automobilján járt, hanem két évvel idősebb is volt, mint a férje. Az egész történet egyébként, a hogy itt következik, oly végtelenül egyszerű, hogy tulajdonképen nem is volna szabad betűkkel leírni, mert érzem, hogy ezzel valami fontosságot nyer, a mi ártalmára van. Az ilyen történetet egyszer véletlenül hallani kell, nem olyan embertől, a kinek az van az arczára írva, hogy: «most elmesélek valamit», — hanem olyantól, a ki ártatlanul mondja el, a ki nem tudja, mi benne a szép, nem érzi, mi benne a fontos, nem látja, mi benne az emberi és a végtelen. Így hallottam tudniillik én. De az én szomorú pályámon, a hol az ember elbeszélő, nem lehet másként visszaadni ezeket a friss dolgokat, mint bizonyos formában. És hogy mindjárt megnyugtassam a szíves olvasót, hát épen ez az a fajta történet, a mely rögtön tönkre megy, a mint formába öntik.

Mit csináljak? Elmondom.

A hölgy gazdag volt és két évvel idősebb,

mint a férje. De azért szép volt, és mikor az Operába mentek és a hölgy kiszállt az autóból, úgy, hogy a lábát messzire lenyújtotta a hágcsó felé, aztán mutatott egy darabkát a juponjából, aztán rögtön megjelent a szép kis feje a kocsijában, — azok, a kik gyalog jöttek, megálltak és hosszan ránéztek. Az ura komoly kis fekete ember volt és öntudatosan ment mellette, vigyázott, hogy mindig legalább oly elegáns és méltóságteljes legyen, mint a felesége.

Egyszer, mikor így hazamentek az Operából, azt mondja a kocsiban a férje :

— Kérlek, jöjjünk tisztába a kék huszárral?

— A kék huszárral? — mondja az asszony minden emóció nélkül. — Mi közöm neked a kék huszárhoz?

— Kérlek, — mondja a férje egészen nyugodtan, de igazán nyugodtan — én magamat okos embernek tartom.

— Az is vagy.

— Igen, és ismerlek téged. És a legszebb férji feladatok egyikének tartom azt, a mit

most csinálók. A kék huszár ma velünk ült a páholyban.

— Igen.

— Tegnapelőtt nálunk ebédelt.

— Igen.

— És holnap nálunk fog vacsorálni.

— Igen.

A férj igazán nyugodt volt. Ezt annyiszor mondom, hogy még gyanussá válok vele. Azt fogják hinni, hogy nem is volt oly nyugodt, mint én hiszem. De kérem, az Isten szerelmére kérem önöket, higgyék el nekem, hogy a férj teljesen nyugodt volt, egyszerű, egyenletes hangon beszélt és a szemében sem volt semmi olyan kifejezés, a mi eltitkolt izgalomra vallott volna.

— Igen, — mondta a férj is — és én figyelmeztetni akarlak téged valamire. Te olvastad a Karenin Annát.

— Igen.

— Abban van egy pár oldal, a mit én minden nyomtatott oldalnál többre becsülök. Ezek az oldalak az a jelenet van leírva, a mikor Anna megjön a vonaton és Wronsky először látja meg őt. Mire

a pályaudvarról kimennek, Wronsky az anyjával és Anna a férjével, akkorra már Wronsky szerelmes Annába és Anna szerelmes Wronskyba. De a könyvben ez a szó: «szerelem» nem fordul elő, ezt a jelenetet huszszor olvastam el egymásután és sehol nem tudtam benne azt a pontot, azt a mondatot megtalálni, a hol felkiálthattam volna: «itt kezdődött, ez az a pillanat, a mikor megszerették egymást». Elolvashatod százszor is, ott szó van a vonatról, a pályaudvarról, néhány emberről, egy balesetről, tudja Isten még micsoda távoleső dolgokról, és mikor a végére érsz, mégis azt érzed, hogy ezek ketten itt most tíz percz alatt beleszerettek egymásba. Egy rossz író ezt írta volna: «Tudja Isten hogyan, tudja Isten miért, a férfi szívében feltámadt a szerelem». De ez az író nem írt semmit erről és mégis mindent tudunk. Nekem ez rendkívül tetszett.

— Nos? — mondta az asszony.

— Ez az életben is így van — szólt a férje. — Így van az életben is.

— Igen.

— Ostoba ember, a ki szavakat, mozdulatokat keres. Ha az ember addig vár, a míg egy asszony egy gyanus szót mond, akkor már le is késett mindenről. És mikor már az asszony valamit mond, vagy egy mozdulatot tesz, akkor már a férjnek semmi csinálnivalója nincs többé. Azért szólok most, édesem, mert én nem várok addig.

— A kék huszárról van szó?

— Arról.

— És te azt hiszed...

— Azt hiszem, hogy ma este, a páholyban volt az a tíz percz, a mi Anna esetében a pályaudvaron telt el. Nem hallottam semmit, nem láttam semmit, de az érzésem azt mondja, hogy ha valamikor szabad neked erről szólnom, akkor annak most van az ideje. Megkoczkáztatom azt, hogy tulkorán szólok. De inkább nagyon korán, mint egy kicsit későn.

— Kérlek, — mondta vidáman és őszintén a hölgy — én belemegyek ennek a megvitatásába. Várj egy kicsit. Be fogom hunyni a szememet és visszagondolok a kék huszárra. Hagyj egy-két perczig nyu-

godtan, csöndben. Aztán majd megmondom, hogy mit érzek, mert magam is kíváncsi vagyok rá.

Boldogan mondta ezt és őszintén érezte. Derék, tisztességes nő volt.

Most az következett, hogy a hölgy behunyta a szemét és csöndben ült a kocsisarkában. Az arczán futó kis mosoly járt, látszott, hogy dolgozik a fantáziája és mulattatja az, hogy belenéz a komplikált, de tiszta kis lelkébe. Aztán felbiggyesztette a száját és még mindig csukott szemmel, halkán, vigan mondta.

— Nem... nem hallok semmit.

— Semmit?

— Semmit. Ha becsukom a szememet, látom a kék huszárt, de nem érzem. Csak a külső képe, a kék attilája, a hangja, a színe, a formája jelenik meg előttem. Az idegrendszerem semmiképpen nem rezonál rá.

— Kérlek, — mondta nyugodtan a férj — légy szíves, csinálj még egy próbát. Idézd vissza a szavait és különösen a szemére, a tekintetére gondolj. Én éjjel, ha nem tudok aludni, sokszor gondolok így csu-

kott szemmel boldogult anyámra. Annak is először a külső képe jelenik csupán meg előttem, de aztán, ha a tekintetét képzelem el, egyszerre végig fut rajtam a melegség és a szomorú emlékezés.

— Jó, — mondta az asszony most már komolyabban — megpróbálom.

Ismét csönd következett, s az előbbi kép: a lecsukott szemű hölgy a furcsa, vizsgálódó, ellenőrző mosolylyal az arczán, de valami nagy figyelemmel a vonásain, mintha a saját szívhangjait hallgatná, s mellette a komolyan maga elé néző öntudatos kis elegáns fekete ember.

Most tovább tartott az önvizsgálat, mint az imént. Aztán kinyitotta a szemét az asszony és komolyan, őszintén mondta:

— Semmi. Abszolúte semmi.

A férj derűs arczczal nézett rá. A kezét nyújtotta feléje. Kezet fogtak.

— Buta ember vagyok — mondta.

— Nem, — mondta az asszony — okos ember vagy. Impozáns, a mit most csináltál. Annyi lelkielő, annyi okosság, annyi nyíltság és férfiaság volt ebben az egész-

ben, hogy boldog és büszke vagyok. Te drága. Te drága.

Melegen és igazán nyíltan, szépen nézett az ura szemébe. Szép estéjük volt ez a mai. Igazi szép, nemes, hitvesi pillanatok voltak ezek.

A kocsi megállt velük. Felmentek a lakásba. A férfi a hálószobájába ment, az asszony pedig bement a kis leányához. Egy kilenczéves, okos kis leányuk volt, ezt eddig nem is mondtam.

A gyerek már aludt.

— Későn feküdt le, — mondta a kisasszony — egész este írt.

— Irt?

— Igen. A naplóját írja most.

És már ment is brutálisan a gyerek szekrényéhez és már hozta is a krajczáros irkát, a mibe szegény a naplóját írta.

Az asszony mosolyogva vette át a füzetet.

— Jojczakát kisasszony, — mondta — ezt beviszem, úgy sincs olvasnivalóm éjszakára.

Lefeküdt és megnézte a naplót. A naplót tegnap kezdte írni a gyerek.

Legfelül ez volt.

«A kék huszár a legszebb ember a világon. Az volna a legnagyobb boldogság, ha Ilona nagynéném férjhezmenne dr. Bányai Bélához és akkor én is nyoszolyulány lehetnék és a kék huszárt nekem adnák vőfélynék és akkor én fiakkeren mehetnék a kék huszárral a templomba és karonfogva mennék vele és az oltárnál állanék vele és sokáig ott állanék vele.»

— Ejnye — mondta a hölgy.

Más nem volt a naplóban a kék huszár-ról. A hölgy eloltotta a lámpát. Behunyta a szemét.

— Furcsa — mondta magában.

Megint meggyújtotta a lámpát. Még egyszer elolvasta, a mit a gyerek írt. Aztán végleg eloltotta a lámpát. Behunyta a szemét és hallgatózott az idegrendszerén, mint egy félóra előtt, a kocsiban.

— Egészen tisztán, világosan, nyugodtan érzem, — mondta magának még mindig csukott szemmel — hogy szerelmes vagyok a kék huszárra.

A CSODA-GUTA

LEGENDA A MODERN KORBÓL

I.

E CSODÁS történet, melyet nem régi krónikákban, hanem (mint újkori legendához illik) a rendőri sajtóiroda kiadványai közt olvasott a krónikás, azzal kezdődik, hogy Sugataginak rengeteg adóssága volt. Ezenkívül volt még Sugataginak egy kövér felesége és két gyermeke. Aztán született még egy gyermeke és a következő évben ismét született egy. Aztán három esztendő következett, a melyek során három gyermeke született. Majd egy kis fia született. Ez nyolcz gyermek. Azt hiszem, elég kíméletesen készítettem elő az olvasót ekkora csapásra. Így tehát összesen volt: egy felesége, nyolcz gyermeke és 24,574 korona (huszonnégyezeröttszázhetvennégy korona) adóssága. Már öt napja, hogy egy perczet sem tudott aludni, sárga volt, mint az elefántcsont, aszott, mint a bosnyák szilva és búbánatos, mint egy őszi alkonyat. És fölfedezte, hogy számára az élet többé nem viselhető el.

II.

Egy napon a hivatalos záróra után visszatért a bankba, a melynek hivatalnoka volt. Ott leült íróasztalához, háttal a pénzszekrénynek és miután késő éjfélig hallgatott, a következő párbeszédet kezdte önmagával :

— Sikkasztani fogok.

(— De hiszen az bűn !)

— Mégis fogok sikkasztani.

(— Elfognak és bezárnak !)

— Megszököm Amerikába.

(— Mostanában már az sem biztos hely !)

— Akkor elutazom és agyonlövöm magamat.

A mit zárjelbe tettem, azt mindig úgynevezett énje felelte. De erre az utolsó elhatározásra énje sem tudott felelni. Fogta tehát magát, elővette a kis kulcsot, kivett a kasszából 24,574 koronát és zsebbedugta. Majd megigazította a nyakkendőjét, fejébe vágta a kalapját és távozott a bankból.

III.

Másnap fölkereste sorba összes hitelezőit. Mindenütt kifizette az utolsó krajczárig, a mivel tartozott. S mikor délben hazatért ebédelni, már egy krajczár adóssága sem volt, sőt családja örök időkre el volt látva, mert Sugatagi élete biztosítva volt százezer koronára, háború esetére is, tengeri baleset esetére is, sőt öngyilkosság és párbaj esetére is. Ebéd után feketekávét kért, megitta, aztán megcsókolta a feleségét és nyolcz gyermekét, kocsira ült és a pályaudvarra hajtatott. Nem kellett nagyon sietnie, mert a bankban nem jöhettek rá előbb a sikkasztásra, mint a jövő héten. De ő mégis sietett egy kicsit, felült a gyorsvonatra és elkezdett utazni. Bódultan ült a kupében. Egyszerre csak azt kiáltotta a kalauz, hogy Aschaffenburg. Soha nem hallotta ennek a városnak a nevét. De most megtetszett neki. Kiszállt a vonatból, elballagott az első fogadóba és szobát bérelt.

IV.

Lemosta magáról az út porát, tollat, tintát és papirost kért és leült az asztalhoz. Most egy kicsit könnyezett szegény Sugatagi, elgondolta, hogy biz ez másként is lehetett volna, sőt ő másként is képzelte, mikor a református főgimnáziumból az érettségi után boldogan tért haza, és apjától öt forintot kapott. De kitörülte a könnyeket szeméből a kezefejevel, s az egész keserűségből nem maradt benne más, csak az az érzés, hogy a nyakán egy nagyon erős, de láthatatlan gummiszalag van, a mely megakadályozza a nyelésben. Pedig, a ki az étellel számol le, az nyelni szokott. Nagyokat és fájdalmasakat szokott nyelni — ha szabad magamat így kifejeznem. Bemártotta a tollat a tintába és megírta leveleit. Ama bizonyos leveleket. Egyet az aschaffenburgi rendőrségnek, egyet imádott nejének, egyet a bank igazgatójának, egyet özvegy Sugatagi Béniné úrnő őnagyságának nagyságos Schreiber Mór úr leveleivel Hajdú-Sugatag, utolsó posta Csajtó. Aztán

kitett az asztalára egy fényes, nikkeltől készült revolvert, a melynek mind a hat fészkeben kis kövér golyók ültek.

V.

Most így kiáltott fel szegény Sugatagi :
 — Isten legyen irgalmas szegény elkárhozott lelkemnek !

Azzal kezébe vette a revolvert és csövét a szíve felé fordította. Most még egyszer kiáltott, mert jó katolikus volt mindaddig a pillanatig :

— Istenkém, te tudod, hogy nem cselekedhettem másként !

Most a hüvelykujját a ravaszhoz illesztette, mert szíve felé volt irányozva a fegyver. És abban a pillanatban, a mikor megakarta nyomni a kis nikkelyvet, hogy a revolvert elsüsse, megütötte őt a guta. Megütötte őt az úgynevezett szív-
 szélhűdés, váratlanul, hivatlanul, a kellő, hogy úgy mondjam : a legjobb pillanatban. Meghalt, s az elnem sült revolvert görcsösen szorította markába. Aztán nagy

csönd lett, szünet következett egészen másnap délutánig. Akkor törték rá az ajtót.

VI.

Az aschaffenburgi rendőrség elolvasta a levelet, a mely neki szólt. Az volt benne, hogy küldjék haza Pestre a holttestét, mert ő agyonlőtte magát. A rendőrség elküldte a többi levelet a kívánt címekre és óriási vizsgálatot indított. Mindenki azt mondta, hogy itt valami nagyon rejtelmes és borzasztó gyilkosság után kell szaglászni, mert az öngyilkosság ki van zárva. A revolverben mind a hat golyó benne volt, s a testen semminemű seb vagy folt nem mutatkozott. Az aschaffenburgi lap riportere a «Ræthselhafter Selbstmord» című cikkben azt írta, hogy a gyilkosok előbb levelek írására kényszerítették a szerencsétlent, aztán megmérgezték, de már nem volt idejük a revolvert elsütöni. Ez szemenszedett hülyeség volt és a rendőrök nevettek rajta. De ők sem tudták megfejteni a rejtélyt.

VII.

Sugatagi hazakerült Pestre és itt az orvosok megállapították a való tényállást, habár a rendőrség még azután is sokáig nyomozott, mert azt hitte, hogy az elsikkasztott pénzért ölték meg Sugatagit. Majd a nyomozás megszűnt és a sajtóiroda hivatalosan is beismerte a gutát. Ezzel az ügynek vége volt. Sőt vége van örökre. De a történetnek nincs vége, mert a történetnek amaz erkölcsi tanulsággal kell végződnie, a melyet a krónikás az esetből levonni kénytelen. Szerény nézetem az, hogy itten csoda történt. A jó Isten annyi szenvedésért kárpótolta, feleségének és gyermekeinek nagy szeretéséért megjutalmazta Sugatagit. A ki egyszerűen meghal szeretetből, az Úr jobbján ül. De a ki oly bonyolultan hal meg, vagy akar meghalni szeretet okából, a hogy azt Sugatagi tette, azért az Úr lenyul ide a mi piszkos földünkre és fölsegíti őt magához, mielőtt még bűnös kézzel oltotta volna ki életét. Most már nem is szerény nézetem, hanem

szent meggyőződése, hogy Sugatagival csoda történt, s azért halásztam ki történetét a rendőri papirosok közül, hogy másoknak is elmondjam tanító például, nem ugyan cifra szavakkal és mély költői érzelmek bugyogtatásával, hanem egyszerű, cigarettaízű, sőt ripőknyelvezettel, abban bizakodva, hogy az erkölcsi értelem akkor is kinő a csodás történetekből, ha nem tolják.

NAB

NAB EGY nagyorrú ember volt, a kit a diákok a panzióban nagyon tiszteltek. A panziót egy rettenetes öreg asszony tartotta, de a rettenetes öreg asszonynak volt egy lánya. A lánya is asszony volt, de özvegyasszony. Mindössze huszonhatéves volt, és Nab meg ő szereték egymást. Hogy Nabnak mi volt a neve, már nem tudom. Orosz volt és valami nagyon hosszú és nehéz neve volt, a melyben előfordul a Nab szótag. Mikor én a panzióba kerültem, már mindkét irányban kialakult ez az ember: már Nabnak hívták és már szerelmesek voltak egymásba, ő, meg az öregasszony fiatal özvegylánya.

A viszony régóta tartott, Nab már rég letette a doktorátust, de azért még mindig a panzióban maradt a fiatal nő kedvéért. Már könyörgő levelekben hívta haza az apja Odesszába, azzal, hogy hivalt szerzett neki, asszonyt is nézett ki számára, szóval, hogy jöjjön, mert már elvannak intézve az életének összes előkészületei, de Nab nem ment haza. Aztán

csak úgy levélben szépen összeveszett az apjával, az öreg orosz nem írt többet. Nab pedig ekkor hirtelen meguntta a kis nőt és nem jött többé lábba, mikor a zöld selyem alsószoknya végigzúgott a folyosón, sem akkor, mikor a falépcsőn a jól ismert kis lábak fölfelé igyekvésének nesze hallatszott. Nab egy jóllakott ember volt. Nab nem volt kulturember, Nab egy ősi orosz paraszt volt, Nab hálátlan kutya volt.

Este félnyolczkor megütötték a gongot és ez azt jelentette, hogy most következik a vacsora. És egy szép napon a következő história történt.

Megütötték a gongot és mindenki asztalhoz ült, csak egy kis német fiúnak a helye maradt üresen. Megérkezett a forró és izetlen leves, de a kis német még mindig nem ült a helyén. Ekkor a fiatal, zöld-alsószoknyás nő odaszólt az inasnak:

— Kérem, csöngessen még egyszer, úgy látszik, Kurt nem hallotta a gongot.

Künn elbődült a gong, de Kurt nem érkezett meg.

— Kérem, — mondta az álmatagszemű kis nő, — menjen fel a negyedik emeletre a német fiúhoz és mondja meg neki, hogy már asztalnál ülünk.

Az asztalnál Nab volt a legidősebb. A többi mind gimnazista fiú volt. Tehát a kis nő Nabhoz fordult:

— Miért nem jön ez vacsorához?

— Nem tudom.

— Beteg? Nekem panaszkodott, hogy nem érzi jól magát.

— Énhozzám is bejött tegnap éjjel a szobámba. Nagyon sóhajtozott. Nem tud aludni. De én tudom mi ez. A fiú még csak egy hét óta van itt.

— Honvágý . . . Honvágý . . .

Mindenki mosolygott az asztalnál. Az ilyen panzióban úgy vannak a honvágýgyal, mint a tengeri hajó utasai a tengeri betegséggel. A míg őket kinozza, rémesen szenvednek. Mikor aztán megszokták, nagyon mulatnak azon, a ki először kapja meg. Tehát nevettek a kis pápaszemes német fiún, a ki tizenhatéves korában került el hazulról Erfurtból, és most minden

este sírva fetrengett az ágyában. Ilyenkor sír az ember a legfurcsább dolgokon. Ablakokon sír. Az otthoni paplant siratja meg, a cselédet, a vékony aranycsíkot a tányérokon, megsiratja még a szemétládat is, a min ülni szokott a gyerek a konyhában, mikor várja, hogy elkészüljön a vacsora.

Visszajött az inas:

— Nem lehet bemenni hozzá. Be van zárva a szobája.

— Talán nincs itthon.

— De itthon van, mert hallottam, hogy motoszkált a szobában.

A szép, kis nő bágyadt pillantást vetett Nabra:

— Kérem, Nab... annyi bajom van ezekkel... legyen szives... menjen föl, nézze meg, mi baja. Ha sír, vigasztalja meg és hozza le. Sírnak, sírnak, nem esznek, aztán lesoványodnak és a szüleik azt hiszik, hogy nem kapnak itt enni.

Nab letette a szalvétát és kiment a szobából. Elindult, fölment a lépcsőn és utálni kezdte az életét. Most már a házhoz tar-

tozott. Küldik kis, német fiúkhöz. Ez valaha szerelem volt. Mint a hogy minden piszkos, rossz, sötét, becsstelen viszony valaha szerelem volt. És ama régmúlt szerelem czímén most le kell törülni kis, jó módú, német fiúk honvágtyól nedves orrát.

— Hogy a görcs húzza össze ezt az elrontott életemet! — gondolta Nab, miközben feldobogott a falépcsőn. A gyerekek kitépem a fülét. Kitépem a fülét a gyerekeknek.

Fönn a negyedik emeleten megkereste a Kurt szobáját. Benézett a kulcslyukon. De nem látott semmit, mert a kulcslyuk elé valami kendő volt akasztva.

— Hohó, — gondolta Nab, — itt baj van.

Kopogtatott:

— Kérem, nyissa ki.

Semmi válasz.

— Kérem, nyissa ki, én vagyok. Én vagyok, Nab. A hosszúorrú Nab.

Válasz helyett valami zuhant a szobában. Mintha szék dült volna el.

— Hallja, — kiáltott Nab, — ha ki nem nyitja, én berugom az ajtót. Mit csinál ott benn? Mi? Nekem jogom van fel is törni az ajtót, mert én itt a panzióban izé vagyok . . . felügyelő.

Keserűen vigyorgott, mikor azt mondta, hogy ő itt felügyelő. Ezzel a gúnyos czímmel magamagát mulattatta. Csöndesen mondta utána: — Füttyülök az életemre.

Kulcs fordult a zárban és kinyilott az ajtó. Kurt ott állott a küszöb mellett, halálsápadtan. A keze reszketett. Nab pedig észrevette, hogy az ablakban, a mely, mint minden padlásablak, külön kis fülkében nyúlt ki a háztetőre, egy kötél függ lefelé, egy kötél, a melynek felső vége a keresztfához volt kötve, alsó vége pedig hurokban végződött. Nab most nyelt egyet, betette az ajtót, megfogta a kis német kezét, s odavezette az ablakhoz:

— Hogy hívják magát?

— Kurt.

— Kurt. Igen. Hát Kurt, nem kell hozzá nagy éleslátás, sőt én máris kitaláltam,

hogy maga föl akarta magát akasztani. Ez megállapítható a kötélből, az ön sápadtságából, s abból a tényből, hogy nem jött le vacsorálni. Kurt, magát kinozza a honvágy.

A pápaszemes fiú szomorúan mosolygott:

— Igen.

Nab ismét nyelt egyet, aztán ezt mondta:

— A honvágy szép dolog, és mindenkinek kell szeretnie a hazát. Én is szeretem a hazát, pedig én orosz vagyok. És mindenki szereti a hazát, még az állatok is. Én ismertem egy kutyát, a mely Tobolszkból jött haza Odesszába, tisztán a szag után. Mi ez, ha nem hazaszeretet?

— Igen, — mondta Kurt, egyre fokozódó lihegéssel, a melynek okvetetlenül sírásban kellett kicsattannia.

— De azt még nem hallottam, hogy valaki hazaszeretetből felakasztotta volna magát. A hóhér néha felakasztja azt, a ki a hazát szereti, de ez más. A maga esetében nem segít a kötél. Avagy talán hazakerül azzal, hogy meghal?

Igy beszélt Nab, ilyen szépen és meghatóan, vegyest humorral és meleg szeretettel, mint egy részeg, züllött és pénztelen bölcs. De Kurtból most kitört a sírás.

— Nem! — ordította. — Ön nem tudja, miért akartam meghalni!

Nab rábámult:

— Hogyan? Hát nem ezért?

— Nem. Önnek jó arcza van. Önnek van a legjobb arcza ebben az idegen országban, Nab ur. Én önnek mindent megmondok... Nab úr, én szerelem miatt akartam meghalni.

— Ez már beszéd. És kibe szerelmes?

A fiúnak most már ragyogott az arcza a könnyein keresztül. Levette, törülgette a pápaszemét, mosolygott, sírt, nevetett, lehunyta a szemét és mint valami bódult kis madár, félrehajtotta a fejét. Aztán megmondta:

— A nőbe vagyok szerelmes, a kis nőbe, az özvegy asszonyba, a panziósné lányába, abba a gyönyörűbe, abba az alsószoknyásba, a suhogóba, a jószagúba, mert szép.

— Igen — mondta Nab. — És?

— És meg akarok halni. Mert én soha sem lehetek boldog.

— És?

— És ő huszonhat és én még csak tizenhat vagyok. És ő teli, szép, már egészen kész asszony, én pedig még csak félig kész, kis fiú vagyok, szőrtelen szájú, puha-kezü, én tudom, hogy én még nem vagyok férfi, mert én tudom, hogy neki valami marczona kell.

— Marczona, — ismételte Nab. — Igen. Marczona.

— Tudja . . . szeretném, ha erős vállam volna . . . Barnáspiros, napon égett izom. Szép, vad tornászarczom. És mogorva volnék, szigorúan néznék, nem törődném vele, és ő titokban bámulna engem, szeretne, lihegne utánam, de én nem szólítanám meg, csak elmennék mellette, hogy még jobban vágyódjék utánam . . . De nem lehet. Vékony vagyok és pápaszemem van és olyan az arczom, mint a tej, és kedves vagyok, Nab úr, olyan kedves és szelid vagyok, olyan czirógatni való vékony, kis,

jól nevelt, a kire nem fog a drága, szép ránézni soha, rám se néz, rám se néz, rám se köp.

Borzasztóan sírt Kurt. Valahol Erfurtban a vacsoránál ültek a szülei és szelid mosolylyal mondhatták: Mit csinál most Kurt? És nem tudták, hogy Kurt egy fűzöld divánon fetreng és sír és rázza a gyomrát, a belsejét, a szívét ez az első vad kamaszfájdalom és nem tudták, hogy a halál arczába nézett és hogy azt a perczet éli, a mikor a férfi oly közel van a halálhoz, a milyen közel még csak egyszer életében lesz hozzá, az igazi halála előtt egy perczczel.

— Most megnyugodtam, hogy kibőgtem magamat, — mondta aztán és kezét fogott Nabbal. — De még az éjjel meg fogok halni. Bucsúzzék el tőlem, Nab úr.

— Igen, igen, — mondta Nab. — Hát várjon egy kicsit.

Felállt, kivette a kulcsot a zárból, leoldotta a kötelet az ablakról és a zsebébe gyömöszölte.

— Várjon, mindjárt jövök.

— Csak nem szól az asszonynak?

Ezt úgy kérdezte a kis fiú, hogyha most erre Nab azt felelte volna, hogy: nem, akkor a kis fiúnak összetört volna a szíve.

— Azt mondtam, hogy várjon.

Lement az ebédlőbe és félrehívta az asszonyt.

— Te, — súgta neki — Kurt fel akarta magát akasztani.

— Miért?

— Mert beléd szerelmes. Bóg fenn, meg akar halni.

Az asszony mosolygott. Gyalázat, hölgyeim, de így van. Mosolygott, mint a hogy mind mosolyogtok, mert minden áldozatban magatokat keresitek. De ez jól van így, mert különben nekünk igazán semmi kínlódnivalónk nem volna.

— Nagyszerű! — mondta.

— Igen, — mondta Nab és nézte a nőt. Szép volt, mert ragyogott a szeme a hiúságtól. Nedves volt a szája, piros.

— Igen, — mondta megint Nab és a

torkában valami meleg fulladást érzett, mikor a nőt nézte. Négy emelettel följebb a halál várt a folyosón. És a nő szép volt, teli volt, meleg lehetett.

— Jöjjön fel hozzá, — mondta hangosan Nab, hogy a többi gyerekek is hallják.

Az asszony az asztalra dobta a szalvétát és kiment. Nab utána. De nem tudta utólérni, úgy sietett. Rohant fel a lépcsőn, mint a kire nagy élvezet vár fönn.

Bementek a szobába. A német fiú a divánon feküdt és mikor bejöttek, felugrott. Vörös lett, aztán fehér, mint a fal. Ennél meg is maradt. Az asszony mosolygott rá. Így szólt kedves, hízelgő hangon :

— Nab úr azt mondja, hogy magát kinozza a honvágy.

— Igen, — szólt a fiú, hálás pillantással Nab felé, a miért ilyen diszkrét volt.

— Nem kell búsulni, — suttogta a nő olyan hangon, a mely érett férfiaknak való volt, azoknak is csak a legintimebb pillanatokban. — Itt érezze magát úgy, mintha

otthon volna. Itt mi magát mind nagyon szeretjük. Ugy-e, Nab úr?

— Igen, — mormogta Nab, és kinézett az ablakon.

— No, hát nyugodjék meg. Igen?

Megsimogatta ritkás szőke haját. Aztán a keblére vonta a fejét. A kis fiú lehúnyta a szemét, úgy simult a telt asszonyi kebelre, a mozdulata gyermeki volt, de az ajka izzott és harapni, tépni szeretett volna, sírni, nevetni, felugrani az asszony arcához, a száját szívni, két marokra kapni a fejét és tudós szemébe nézni halálos vágygyal, valami olyan rettenetes nagy és tökéletes szerelemmel, a milyen csak kis fiúkban van meg, ilyen idegenbe csöppent, zokogó, kis fiúkban, a kiknek a fejét anyai mozdulattal szorítja rugalmas kebléhez egy rossz asszony, egy rossz idegen, meleg, vérforraló nő, mialatt Erfurtban a két öreg a vacsoránál ül és szelid mosolylyal mondja : Mit csinál most Kurt?

Nab feléjük fordult. Kissé boszusan mondta :

— Na, gyerünk le vacsorálni.

Az asszony elbocsátotta a kis fiú fejét. Borzas volt a gyerek. De mosolygott. Reszkető hangon mondta:

— Ma már nem megyek le. Mondják, hogy beteg vagyok. Nem mehetek le, mert ki van sírva a szemem, nem, nem.

Nab meg a nő lement. Kurt a divánra vágta magát és lehunyta a szemét. Úgy folyt a könny a csukott szemhéja alól. Most, igen, most határozta el, hogy nyolcz évig, tíz évig marad itt a panzióban, de az övé lesz a nő. És minek meghalni, mikor már a keblét titokban meg is csókolta?

Lenn folyt a vacsora. Aztán vége lett. A többiek mind elmentek a szobáikba, csak Nab meg a nő maradt az asztalnál. Számukra félretettek ételt. Aztán ők is fölkeltek. Most nézte Nab a nőt. E pillanatban nem unta. Bementek a szalonba, a hol rajtuk kívül nem volt senki. Sokáig nem szóltak egy szót sem. A nő égő arccal nézett maga elé, jóleső mosolylyal, Nab pedig cigarettázott. Még vacsora előtt azt határozta el, hogy vacsora után

azonnal megszökik a színházba. De most nem volt kedve elmenni. Lopva nézegette a nőt. Aztán azt mondta az asszony :

— Nem tesz majd magában kárt ez a gyerek ?

— Nem, — mondta Nab és eldobta a cigarettát. Odament az asszony mellé. Elsimitotta a haját a homlokából és a szemébe nézett. Az asszony csöndesen mondta :

— Gondolod, hogy nem tesz kárt magában ?

— Nem, — mondta Nab, és a száját csókolta meg. Az asszony fölkelt és az arczához szoritotta Nab fejét. Most csöndesen, ravaszul aprózták a meleg csókot és közben duruzsolt az asszony :

— Az ilyen ... gyerek ... az ilyen ... gyerek ...

— Nem, nem, — mondta az orosz. — Nem. Itt a kötél a zsebemben.

Megmutatta a kötelet. Most nevettek mind a ketten. Az asszonynak félig le volt hunyva a szeme. Aztán kimentek a szalonból, összeölelkezve, még a küszöbön is megállottak, mert Nab még nem

volt készen azzal a hosszú csókkal, a mit elkezdett.

— Meglátnak, — súgta az asszony. — Itt ne csókolj...

És előre szaladt. Nab eldobta a kötelet és utána sietett.

— Buta, kis német... — mormogta magában az úton, — buta, kis német... buta, kis német...

.....

98.549

OSZK

1-3.

